

Markus Koljonen & Atte Latvala

Luomumaitotilayritysten resurssit ja toimintaympäristö

Opinnäytetyö
Kevät 2020
SeAMK Ruoka
Agrologi (AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: SeAMK Ruoka

Tutkinto-ohjelma: Agrobiologi (AMK)

Suuntautumisvaihtoehto: Maatalouden yritystalous

Tekijät: Markus Koljonen ja Atte Latvala

Työn nimi: Luomumaitotilayritysten resurssit ja toimintaympäristö

Ohjaaja: Jyrki Rajakorpi

Vuosi: 2020

Sivumäärä: 47

Liitteiden lukumäärä: 2

Opinnäytetyössä tarkoituksena oli selvittää luomumaitotilayrittäjien keskeisiä arvoja ja toimintaympäristöstä tulevia haasteita ja mahdollisuuksia. Lisäksi selvitettiin mitkä olivat luomumaitotilayritysten vahvuuksia ja heikkouksia heidän omassa yritystoiminnassaan. Luomumaitotilayrittäjien on kyettävä reagoimaan toimintaympäristön muutoksiin jatkuvasti ja niihin reagoiminen vaatii yrittäjältä hyvää ennakkointia. Lisäksi opinnäytetyön avulla selvitettiin, miksi luomumaidontuotanto on kasvanut merkittävästi juuri Etelä-Pohjanmaan alueella.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisella tutkimusmenetelmällä. Aineisto kerättiin teemahaastatteluilla, jotka toteutettiin kasvotusten yrityksissä vierailemalla. Teemahaastattelut toteutettiin haastatteleamalla viisi eteläpohjalaista ja kaksi varsinaissuomalaista luomumaitotilayritystä. Haastattelut äänitettiin, litteroitiin ja analysoitiin.

Luomumaitotilayrittäjillä oli erilaisia arvoja, joista puhtaus, vastuullisuus ja kannattava yritystoiminta nousivat keskeisimmiksi arvoiksi. Yrittäjät hankkivat toimintaympäristöstä tietoa erilaisia kanavia pitkin sekä ylläpitivät ja kehittivät aktiivisesti ammattitaitoaan. Haastattelujen perusteella luomumaitotilayrittäjät näkivät luomumaidontuotannossa paljon erilaisia haasteita, mutta myös mahdollisuuksia. Hyvät pankkisuhteet ja peltoresurssin käyttö nousivat keskeisiksi vahvuuksiksi luomumaitotilayrityksissä. Rungas vieraan pääoman määrä ja korkeat tuotantokustannukset maidontuotantoprosessin eri vaiheissa nähtiin heikkouksina. Luomumaitotilayrittäjät seurasivat aktiivisesti markkinoita ja olivat epävarmoja luomumaidon hintakehityksestä ja kuluttajatottumusten muutoksesta. Haastatelluissa luomumaitotilayrityksissä oltiin yhä kehityshaluisia ja heillä oli uskoa kehittää ja investoida jatkossakin luomumaidontuotantoon.

Avainsanat: luomumaidontuotanto, luomumaitotilayritys, luomu, toimintaympäristö

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Food and Agriculture

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme: Agriculture and Rural Enterprises

Specialisation: Agricultural Business and Economy

Author/s: Markus Koljonen and Atte Latvala

Title of thesis: Resources and Economic Environment of Organic Dairy Farms

Supervisor(s): Jyrki Rajakorpi

Year: 2020 Number of pages: 47 Number of appendices: 2

The purpose of the thesis was to find out the key values of organic dairy farmers and the challenges and opportunities arising from the economic environment. In addition, the strengths and weaknesses of organic dairy farm businesses were examined. Organic dairy farmers must be able to react constantly to the changes in the economic environment and to respond to the new challenges. In addition, the thesis clarified why organic dairy production has increased significantly in the Southern Ostrobothnia region.

The thesis was carried out by a qualitative research method. The material was collected through thematic interviews conducted by face-to-face visits to farms. The thematic interviews were conducted by interviewing five South Ostrobothnian and two Southwestern organic dairy farmers. The interviews were recorded, transcribed and analysed.

Organic dairy farmers had different values, of which cleanliness, responsibility and profitable business operations became the most important values. Dairy farmers acquired information about the economic environment through various channels and actively maintained and developed their professional skills. Based on the interviews, organic dairy farmers saw a lot of different challenges, but also opportunities in organic dairy production. Good banking relations and the use of field resources became the key strengths on organic dairy farms. Abundant debt and high production costs at different stages of the milk production process were weaknesses. Organic dairy farmers actively monitored the market and were uncertain about the development of organic milk prices and consumer habits. In the interviews, organic dairy farmers were still eager to develop and invest in organic dairy production.

Keywords: organic dairy production, organic dairy farm, organic, economic environment

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluettelo.....	5
1 JOHDANTO.....	6
1.1 Taustat	6
1.2 Tavoitteet	7
1.3 Viitekehys.....	7
2 MAITOTILAN TOIMINTAYMPÄRISTÖ.....	9
2.1 Ulkoinen toimintaympäristö	9
2.2 Sisäinen toimintaympäristö	15
2.3 Maatalousyrityksen arvot ja tavoitteet	18
2.4 Maatalousyrityksen mahdollisuudet ja haasteet	19
3 TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTO	20
3.1 Tutkimusmenetelmän valinta.....	20
3.2 Teemahaastattelut	20
4 TUTKIMUSTULOKSET	22
4.1 Arvot ja tavoitteet	22
4.2 Toimintaympäristö.....	26
4.3 Resurssit	37
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	40
LÄHTEET	44
LIITTEET	47

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Teoreettinen viitekehys.	8
Taulukko 1. Maidon tuottajahinnat 2013 – 2018.	10
Taulukko 2. C-tukialueen peltotuet.....	11
Taulukko 3. Sisätilojen ja ulkojaloittelalueiden vähimmäispinta-alat luomukotieläintuotannossa.....	14

1 JOHDANTO

1.1 Taustat

Suomen maataloudessa on ollut meneillään voimakas rakennemuutos koko sen EU-jäsenyyden ajan. Rakennemuutos ja maatalouspolitiikka ohjaavat maidontuotantoa C-tukialueelle, missä luonnonolot ovat suotuisia nautakarjatalouden harjoittamiselle. Maitotilayritysten lukumäärä on tippunut, mutta yrityskoot ovat kasvaneet. Lisäksi lypsylehmien keskituotos on ollut valtakunnallisesti nousussa, jolloin vuosittain tuotettu maitomäärä on pysynyt samana. Vuonna 2018 maidosta 55% tuotettiin Pohjois-Savon ja Pohjanmaan kolmen ELY-keskuksen alueilla. Maitotilayrityksiä oli vuonna 2018 6250 kappaletta, jotka tuottivat 2 285 miljoonaa maitolitraa meijereille jalostettavaksi. (Luonnonvarakeskus 2019.) Maidon tuottajahinta on laskenut Venäjän asettaman maitotuotteiden tuontikiellon ja maitokiintiöiden poistumisen vuoksi. Tämä on lisännyt maitoalan markkinaohjautuvuutta ja ajanut maitotilayrittäjiä alentamaan yksikkökustannuksia.

Tuotetun luomumaidon määrä on lisääntynyt viime vuosina. Maidon perushinnan lisäksi maksettava luomulisä sekä tavanomaista korkeampi tukitaso ovat lisänneet maitotilayrittäjien kiinnostusta siirtyä luonnonmukaiseen tuotantoon. Luomutuotteita markkinoidaan ekologisena ja eettisenä vaihtoehtona, mikä kiinnostaa myös kuluttajia. Vuonna 2018 Suomessa oli 145 luomumaitotilayritystä, jotka toimittivat meijereille 69 miljoonaa maitolitraa jalostettavaksi (Luonnonvarakeskus 2019). Etelä-Pohjanmaalla oli 30 luomumaitotilayritystä, joiden keskikarjakoko oli 80,6 lehmää. Yhteensä Etelä-Pohjanmaalla oli 2438 luomulypsylehmää, mikä on 25% kaikista Suomen luomulypsylehmistä. Etelä-Pohjanmaalla oli kaikki tuotantosuunnat huomioiden 462 luomutilaa. Etelä-Pohjanmaalla oli vuonna 2018 luomupeltoa 29103 hehtaaria.

1.2 Tavoitteet

Tässä opinnäytetyössä selvitetään luomumaitotilayritysten arvoja, mahdollisuuksia sekä haasteita. Arvot ohjaavat maitotilayrityksen toimintaa ja ovat taustalla vaikuttimina päätöksenteossa. Lisäksi selvitetään, mitkä tekijät mahdollistavat maitotilayrityksen menestymisen ja mitä yrittäjät kokevat haasteiksi luomumaidontuotannossa.

Opinnäytetyön aineisto kerätään maitotilayrittäjille tehtävillä teemahaastatteluilla. Opinnäytetyössä haastatellaan viisi eteläpohjalaista luomumaitotilayritystä sekä kaksi varsinaissuomalaista maitotilayritystä. Teemahaastatteluissa selvitetään maitotilayrittäjien näkemyksiä opinnäytetyön keskeisiin tutkimuskysymyksiin. Lisäksi opinnäytetyön haastatteluaineiston avulla haetaan vastausta, miksi luomumaidontuotanto on kasvanut merkittävästi juuri Etelä-Pohjanmaan alueella ja havaitaanko eteläpohjalaisten ja varsinaissuomalaisten luomumaitotilayrittäjien resursseissa ja toimintaympäristössä eroavaisuuksia. Opinnäytetyössä on kolme tutkimuskysymystä:

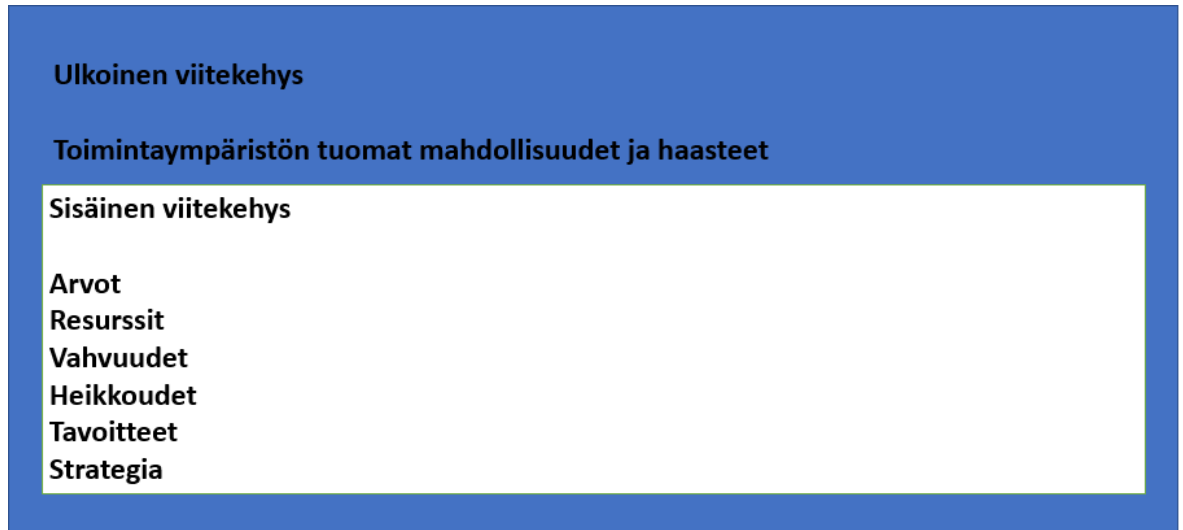
- Mitkä ovat maitotilayrityksen taustalla vaikuttavat arvot?
- Mitä mahdollisuuksia ja haasteita maitotilayrittäjät näkevät luomumaidontuotannossa?
- Mitkä ovat maitotilayrityksen vahvuudet ja heikkoudet?

1.3 Viitekehys

Kuviossa 1. esitetään opinnäytetyön teoreettinen viitekehys. Toimintaympäristön tuomat mahdollisuudet ja haasteet muodostavat ulkoisen viitekehysten. Mahdollisuudet ja haasteet ovat maitotilayrityksen ulkoisia tekijöitä. Maitotilayrittäjien on hyödynnettävä toimintaympäristön mahdollisuuksia oma-aloitteisesti. Erilaiset haasteet on joko kierrettävä tai niiden vaikutuksia on lievennettävä.

Sisäinen viitekehys muodostuu maitotilayrittäjien vahvuuksista, heikkouksista, arvoista ja omista resursseista. Arvot ohjaavat maitotilayrityksen tavoitteita ja päätöksentekoa. Strategian avulla pyritään saavuttamaan asetetut tavoitteet. Tavoitteiden

tulee olla mitattavissa olevia. Yrittäjien tavoitteet ja arvot voivat muuttua ajan myötä, jolloin strategia tulee määrittää yritykselle uudelleen.

Kuvio 1. Teoreettinen viitekehys.

2 MAITOTILAN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Sipiläisen ja Ryhäsen (2018, 10) mukaan maatalousyrittäjät toimivat toimintaympäristössä, joka muodostuu lähiyhteisöstä, luonnonoloista, institutionaalisista ja yleistaloudellisista tekijöistä. Yleistaloudelliset tekijät kuten esimerkiksi markkinat vaikuttavat maatalousyrittäjiin maatalouden ja muiden toimialojen välisen keskinäisen yhteyden kautta. Institutionaaliset tekijät koostuvat politiikasta ja lainsäädännöstä.

Maatalousyrittäjien toimintaympäristö voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen toimintaympäristöön. Sisäinen toimintaympäristö koostuu resursseista, kuten luonnonoloista, pääomasta ja maatalousyrittäjän osaamisesta. Ulkoinen toimintaympäristö koostuu markkinoista, instituutioista ja teknologiasta.

2.1 Ulkoinen toimintaympäristö

Ulkoinen toimintaympäristö koostuu markkinoista, maatalouspolitiikasta, teknologiasta sekä rahoituksesta. Markkinoilla maatalousyrittäjä ei juurikaan pysty vaikuttamaan panosten ja tuotosten hintoihin, sillä maataloustuotteiden ja ostopanosten hinnat tulevat maatalousyrittäjille annettuina. Maatalousyrittäjä voi vaikuttaa hintoihin lähinnä osto- ja myyntiajankohdan, maksuehtojen sekä määrien kautta. (Sipiläinen & Ryhänen 2018, 10.)

Maitomarkkinoilla Venäjän pakotteet vuonna 2014 sekä maitokiintiöiden poistuminen vuonna 2015 aiheuttivat maidontuotannossa tuottajahinnan laskua. Tämän johdosta maatalousyrittäjät ovat lähteneet tehostamaan tuotantoaan alentamalla yksikkökustannuksia nykyisessä laajuudessaan tai kasvattamalla yrityskokoa. Muina vaihtoehtoina on ollut taantuminen ja maidontuotannon lopettaminen. Taulukossa 1. esitetään maidon tuottajahinnat vuositasolla. Taulukosta 1. huomataan Venäjän pakotteiden sekä maitokiintiöiden poiston aiheuttamat vaikutukset maidonhintaan.

Taulukko 1. Maidon tuottajahinnat 2013 – 2018. (Luonnonvarakeskus 2018.)

Maidon tuottajahinnat muuttujina Vuosi ja Hinta

	Tuottajahinta keskimäärin (c/l) 1)	E-luokan normimaidon hinta (c/l) 2)
2013	43,48	42,34
2014	44,55	43,17
2015	38,14	36,60
2016	37,75	36,20
2017	38,31	36,56
2018	38,48	35,84

Suomen maatalouspolitiikan perusta muodostuu Euroopan unionin yhteisestä maatalouspolitiikasta. Euroopan unionin yhteinen politiikka sekä Suomen kansallinen maatalouspolitiikka ohjaavat maatalousyrittämistä erilaisin keinoin. C-tukialueella maksetaan maidolle pohjoista litratukea. AB-alueella maksetaan eläinkohtainen lypsylehmäpalkkio. Luonnonmukainen tuotanto on kasvanut merkittävästi viime vuosina. Vuonna 2018 luomutukeen oli oikeutettuna 13 prosenttia Suomen kokonaispeltoalasta (Luomuliitto 2018). Maaseutuohjelmassa tavoite on nostaa luomupellon osuus 20 prosenttiin kaikesta peltoalasta vuoteen 2025 mennessä. Luomusitoumusten myöntämistä on ajoittain poliittisesti rajoitettu luomuun varatun budjetin ylittyessä. Meijerit solmivat rajoitetusti uusia luomusopimuksia maidontuottajille meijerin jalostusketjun ja markkinoiden kehittyessä. Meijerit maksavat luomumaidosta litrakohtaista luomulisää, jonka suuruus vaihtelee meijeristä riippuen 12-13 sentin välillä. Tukioikeutetusta pellostä maksetaan luomutukea. Lisäksi kotieläinyrityksille maksetaan hehtaariohtaista kotieläinkorotusta kotieläinten ollessa luonnonmukaisessa tuotannossa. Taulukossa 2. esitetään C-tukialueen peltotuet. Luomukasvinviljelytiloille maksetaan luomulisää 160€/ha ja luomukotieläintiloille maksetaan edellä mainitun lisäksi kotieläinkorotusta 134€/ha (Ruokavirasto 2019).

Taulukko 2. C-tukialueen peltotuet. (Ruokavirasto 2019.)

Alustavat pinta-alueet v.2019 C1-C2 euroa/ha										9)	1), 6)	1), 2), 4)	1), 2)	1), 4), 5)	4)	4)
	Ohra, kaura, vehnä, peruna, viljellyt nurmet, r-helppi	Ruis	Rypsi/rapsi, herne + muut valk. kasvit	Valk. kasvit+viljan seokset (viljaa alle 50 %)	Tärkkelysperuna	Sokerijuurikas	Tattari, maissi, kuitu-pellava, k.hamppu	Kumina ja muut siemenmausteet	Avomaan vihannekset	Moniv. Puutarhakasvit	Saneeraus-kasvit maks. 25 %	* LHP = Luonnonhoito-peltonurmi	* Monimuot. pellot; riista, niitty, lintu, maisema	* Suoja-vyöhyke maks. 25 %	Kesanto maks. 25 %	Kesanto 100 %
Perustuki	108	108	108	108	108	108	108	108	108	108	108	108	108	108	108	108
Viheryttämistuki	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65
Luonnonhaittakorvaus (LHK 3)	242	242	242	242	242	242	242	242	242	242	242	242	242	242	242	
LHK:n kotieläin korotus	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	
Ympäristökorvaus	54	54	54	54	54	54	54	200	200	200	354	100	300	450		
Pelto- ja kasvipalkkio 7)		60	60		560	90										
Pohjoinen ha-tuki 8)		75	75	45	150	150	75	400								
Sokerijuurikkaan kans. tuki						350										
Yhteensä																
Kasvinviljelytila	469	604	604	514	1179	709	544	615	1015	615	769	515	715	865	415	173
Kotieläintila LHK:ssa	529	664	664	574	1239	1119	604	675	1075	675	829	575	775	925	475	173

Luomun markkinaosuus kaikista myydyistä elintarvikkeista Suomessa on noin 2,5 prosenttia (Proluomu, [viitattu 19.11.2019]). Luomu kiinnostaa kuluttajia, sillä sitä on markkinoitu eettisenä ja ekologisena vaihtoehtona tavanomaisesti tuotetuille tuotteille. Toisaalta osa kuluttajista ja tuottajista vastustaa luomun periaatteita ja tulkitsee luonnonmukaisen tuotannon resurssien tuhlaukseksi. Osa kuluttajista on tuominut eläinkunnan tuotteiden käytön elintarvikkeina ja päätenyt vegaaniseen ruokavalioon. Lisäksi nautakarjatalouden päästöt ovat puhuttaneet kuluttajia viime aikoina.

Maataloustukipolitiikalla ohjataan maataloutta yhä merkittävästi, vaikka markkinaohjautuvuus on kasvanut. Maatalouden rakennetuilla kannustetaan maatalousyrittäjiä kasvattamaan yrityskokoa, joka mahdollistaa yksikkökustannusten alentamisen. (Sipiläinen & Ryhänen 2018, 10–11). EU:n yhteinen maatalouspolitiikka uudistuu vuoden 2020 jälkeen. Uudessa CAP:issa tavoitteina on turvata maatalousyrittäjille kohtuullinen tulotaso sekä tukea maaseudun elinvoiman ylläpitämistä, tukea uusia sukupolvia yrittäjiksi sekä kannustaa yrittäjiä siirtymään ekologisempiin tuotantomenetelmiin ilmastomuutoksen torjumiseksi sekä monimuotoisuuden säilyttämiseksi (Niemi & Ovaska 2019, 62–67). Poliittikan ohjaustoimet eivät välttämättä ole pitkällä aikavälillä johdonmukaisia, minkä vuoksi niitä on vaikea ennakoita. Johdonmukaisuuden puuttuessa, saattaa maatalousyrittäjälle koitua ylimääräisiä kustannuksia tuotannon suunnittelussa ja johtamisessa tapahtuvista äkillisistä muutok-

sista. Tulevaisuudessa markkinaohjautuvuus tulee kasvamaan ja tukien osuus pienemään. Markkinaohjautuvuuden kasvaessa maatalousyriyten määrä vähenee ja maatalousyriyten koko kasvaa.

Luomutuotannon kannattavuus on pitkälti tukeen sidottua, jolloin poliittisten ohjaus-toimien vaikutukset korostuvat entisestään. Luomusäädöksiä on viime vuosina tiu-kennettu voimakkaasti etenkin kotieläinpuolella. Eri lääkintävalmisteiden käyttöä on rajattu paljon. Luomumaidontuotannossa naudoille on järjestettävä ulkoilu. Tal-viulkoilusta voidaan kuitenkin luopua, mikäli eläimet pääsevät laidunkaudella päivit-täin laitumelle, taikka niille on järjestetty pidennetty laidunkausi. Luomunautoja voi-daan ruokkia maksimissaan 40% väkirehuilla. Poikimisen jälkeen nautaa voidaan ruokkia 50% väkirehuilla ensimmäiset 90 päivää lypsykaudesta, jonka jälkeen nou-datetaan 40% väkirehustusta. Maatalousyrittäjien on pidettävä yllä varastokirjanpi-toa käytettävistä rehuista, siemenistä, kuivikkeista ja niiden käyttömääristä. Yrityk-sen ostaessa olkea kuivikkeeksi tavanomaisen tuotantotavan omaavalta maata-lousyritykseltä, tulee kuivikkeet varastoida erillään luomukuivikkeista. ELY-keskuk-selta tulee hakea lupa, mikäli käyttää tavanomaisesti tuotettua kylvösiementä. Poik-keusluvan saa, jos kyseistä kasvilajiketta ei ole luonnonmukaisesti tuotettuna saa-tavilla, toimitusvaikeus myyjän puolesta tai lajike, jota viljelijä haluaa käyttää ei löydy luomulisäysaineistorekisteristä. (Evira 2018, 41–43.)

Maatalousyrittäjien tulee pitää lääkekirjanpitoa. Lisäksi erilaisten lääkevalmisteiden käyttöä on viime vuosina rajoitettu voimakkaasti ja ennaltaehkäisevä lääkintä on kielletty. Lääkekirjanpidosta tulee käydä ilmi lääkkeiden säilytyspaikka, tilalle ostetut lääkkeet, eläimille käytetyt lääkkeet ja valmisteet sekä mihin sairauteen käytetty, hoitopäivä, hoitoaika, hoitokerta, lääkkeen myyjä, lääkityksen aloittaja, lääkkeen käyttömäärä sekä merkitä milloin lääkkeen varoaika päättyy (Johansson ym. 2015, 23). Jos lääkkeen varoaika on tavanomaisessa tuotannossa 5 vuorokautta, luomussa se on 10 vuorokautta. Lisäksi eläimellä, joka on yli vuoden vanha, saa 12 kuukauden aikana olla maksimissaan kolme hoitokertaa, jonka jälkeen eläin katso-taan tavanomaiseksi naudaksi ja siirtymävaihe eläimellä alkaa uudelleen (Johans-son ym. 2015, 22). Siirtymävaihe tavanomaisesta tuotannosta luonnonmukaiseen tuotantoon kestää 4 vuotta. Nautaeläimiä hankittaessa eläinten tulisi olla luomuyk-

silöitä. Mikäli luomuyksilöitä ei kuitenkaan ole tarjolla, voidaan tavanomaisesta tuotannosta hankkia poikimattomia hiehoja tai lehmävasikoita uudistukseen vuosittain 10% yrityksen täysikasvuisten eläinten määrästä. ELY-keskuksesta voidaan kuitenkin hakea poikkeuslupaa enimmillään 40% tavanomaisen eläimen hankkimisesta täysikasvuisten eläinten määrästä, mikäli kyseessä on eläintuotannon merkittävä laajentaminen, rodun vaihto tai eläintuotannon uudenlainen erikoistuminen. Muita poikkeuslupamenettelyä edellyttäviä tilanteita voivat olla muun muassa tuotantorakennuksen tulipalo tai eläintaudit, joiden seurauksena kuolleisuus on ollut tavallista korkeampi. Luonnonmukaisessa tuotannossa keinosiemennys sekä siitossonnin käyttö ovat hyväksytyjä tiineyttämismenetelmiä. Alkiosierrot ovat luomukotieläinyrityksissä kiellettyjä. Luomukotieläinyritykseen voidaan kuitenkin ostaa alkionsiirrosta syntynyt vasikka tai hieho. (Johansson ym. 2015, 20.)

Luomumaidontuotannossa naudalle on esitetty tilavaatimukset. Tavanomaisessa tuotannossa naudalle ei ole neliökohtaisia tilavaatimuksia – naudalle on kuitenkin pystyttävä osoittamaan oma makuupaikkansa, esimerkiksi parsipaikka. Parren on oltava riittävän leveä ja pitkä, jotta eläin kykenee vaikeuksitta käymään makuulle ja nousemaan ylös parressa. (Ruokavirasto, 2018, 16.) Luomutuotannossa yrittäjä vastaa itse, että minimipinta-alavaatimukset täyttyvät jokaisella eri eläinryhmällä. Luonnonmukaisessa tuotannossa vasikkaa voidaan pitää yksittäiskarsinassa viikon ikään asti, jonka jälkeen vasikan tulee päästä ryhmäkarsinaan. Vasikalla tulee olla yksittäiskarsinassa näköyhteys muihin yksilöihin. Luomutuotantoehdoissa sanotaan, että kiinteää lattiaa tulee olla vähintään yli puolet vähimmäispinta-alavaatimuksesta. Nuorkarjan osalta vähimmäispinta-alat menevät elopainon mukaan. (Johansson ym. 2015, 49–51.) Taulukosta 2. ilmenee nautojen minimipinta-alavaatimukset. Maatalousyrittäjien hakiessa vapaaehtoista hyvinvointikorvausta, ovat pinta-alavaatimukset vielä suuremmat.

Taulukko 3. Sisätilojen ja ulkojaloittelualueiden vähimmäispinta-alat luomukotieläin-
tuotannossa. (Ruokavirasto 2018.)

Eläinryhmä	Eläin, kg	Sisätila, m ² /eläin	Ulkotila, m ² /eläin
Lypsylehmä		6	4,5
Naudat siitokseen ja lihan tuotantoon	Paino enintään 100	1,5	1,1
	enintään 200	2,5	1,9
	enintään 350	4	3,0
	351–500	5	3,7
	yli 500	väh. 1 m ² /100 elop.kg	väh. 0,75 m ² /100 elop.kg
Siitossoppi		10	30

Teknologian kehittyminen antaa maitotilayrittäjille erilaisia uusia mahdollisuuksia maidontuotannon tehostamiseen ja kehittämiseen. Uuden teknologian täysimääräinen hyödyntäminen jää nykyisellä tilakoolla vajaaksi. Mahdollista resurssia ei pystytä hyödyntämään täysin. (Schulman, ym. 2018, 9.) Uutta teknologiaa hyödyntäessä työtä korvataan pääomalla. Uudella teknologialla saadaan mahdollisuus alen-
taa yksikkökustannuksia. Uuden teknologian hyödyntäminen vaatii teknologista osaamista yrittäjiltä sekä työvoimalta.

Rahoituksen saatavuus vaikuttaa merkittävästi maatalousyrittäjien kehittämisedel-
lytyksiin. Rahoitusta voidaan tarvita esimerkiksi investointeihin, yritystoiminnan juokseviin kuluihin, onnettomuuksiin sekä yllättäviin menoihin ja investointimahdol-
lisuuksiin. Rahoitus voidaan hoitaa omista pääomista tai tulo-rahoituksella. Rakennemuutoksen myötä maatalouden investoinnit ovat kuitenkin kasvaneet merkittä-
västi, jolloin investointeihin on haettava vierasta pääomaa pankilta. Oman pääoma-
reservin pito aiheuttaa tulonmenetyksiä, kun taas vieraan pääoman käytöstä aiheu-
tuu korkokustannuksia. (Ryhänen 2018, 144.)

PESTEL-analyysillä tuotetaan tietoa toimintaympäristön muutosvoimista. PESTEL-
analyysi kuvaa poliittiset, ekonomiset, sosiaaliset, teknologiset, ekologiset sekä lain-
säädännölliset muutokset ja niiden vaikutukset maitotilayrittäjien toimintaan ja menestysmahdollisuuksiin. Tunnistettuaan toimintaympäristön keskeiset
muutosvoimat, maatalousyrittäjä selvittää niiden yhteisvaikutukset maatalousyrittäjien
toimintaan. Maitotilayrittäjän tulee omilla toimillaan hyödyntää toimintaympäris-
tössä olevat mahdollisuudet. SWOT-analyysissä hyödynnetään muutosvoimista ja

resurssianalyysistä saatua tietoa. Maitotilayrityksen sisäisiä vahvuuksia ja heikouksia sekä toimintaympäristön vaikutuksia peilataan keskenään. (Ryhänen 2018, 39.)

2.2 Sisäinen toimintaympäristö

Sisäinen toimintaympäristö käsittää kaikki hallittavissa olevat resurssit, joihin maatalousyrittäjä voi itse vaikuttaa. Resurssit jaetaan aineellisiin, aineettomiin ja inhimillisiin voimavaroihin (Ryhänen ym. 2012, 97, 159). Aineellisia resursseja ovat fyysiset ja taloudelliset resurssit, kuten esimerkiksi pelto, eläinainees, luonnonolot sekä pääoma ja maksuvalmius. Luonnonolot asettavat tuotannolle reunaehtoja sekä antavat erilaisia toiminta- ja valintamahdollisuuksia (Sipiläinen & Ryhänen 2018, 10). Maatalousyrittäjä voi varautua luonnonolojen vaihteluihin käyttämällä eri kasvilajeja ja -lajikkeita. Peltöjen kasvukuntoa voidaan parantaa huolehtimalla pH-tasosta, maan rakenteesta sekä vesitaloudesta. Luonnonmukaisessa tuotannossa kasvinviljelyssä rikkakasveja vastaan voidaan kilpailla käyttämällä muun muassa yksivuotisia aluskasveja sekä ylläpitämällä viljelykiertoa. Mekaanisesti rikkoja voidaan torjua kitkemällä sekä rikkaäestyksillä. Kemiallisten torjunta-aineiden käyttö on luonnonmukaisessa tuotannossa kielletty. Eläinainesta kehittämällä voidaan parantaa karjan tuotostasoa ja kestävyyttä.

Pääoma on taloudellinen resurssi ja maatalousyritykselle työvoiman ohella keskeisin tuotantotekijä. Pääomalla korvataan työpanosta. Maatalous kilpailee muiden alojen kysynnän kanssa pääomasta. Maatalousyrittäjä voi sijoittaa pääomaa eri kohteisiin. Sijoituskohteiden tuotto-odotukset ja riskit vaihtelevat. Maksuvalmius on taloudellinen resurssi, mikä on kyettävä säilyttämään kaikissa olosuhteissa. Muutoin maatalousyrittäjä voi joutua selvitystilaan. Maatalousyrittäjänsä maksuvalmius voi ajoittain heikentyä, vaikka tuotanto olisi pitkällä aikavälillä kannattavaa.

Maatalousyrittäjän osaaminen ja motivaatio ovat aineettomia ja inhimillisiä resursseja. Aineettomat resurssit ovat nykyään maatalousyrittäjien tärkeimpiä resursseja. Yritystä kehitettäessä osaamisen tarve kasvaa merkittävästi (Ryhänen ym. 2012,

14). Luonnonmukaiseen tuotantoon siirryttäessä maitotilayrittäjän on hankittava luomusaamista muun muassa kasvinviljelystä, rikkakasvien torjunnasta sekä eläinten ruokinnasta. Luomutuotannossa on omat säädökset ja tukiehdot, joiden puitteissa yrittäjän tulee toimia. Moni luomumaitotilayrittäjä on turvautunut ulkoistamaan luomukirjanpidon ammattilaisille, sillä monimutkaiset ja muuttuvat säädökset vaativat paljon perehtymistä. Tukiehtoja rikottaessa taloudelliset seuraukset voivat olla maatalousyritykselle mittavia, mikäli tukia leikataan sanktiona.

VRIO-analyysillä selvittää yrityksen resursseja. VRIO-lyhenne tulee englanninkielisistä sanoista Value, Rarity, Imitability and Organization. VRIO-analyysillä voidaan tunnistaa resursseja, jotka tuovat maitotilayritykselle kilpailuetua ja ovat yritystoiminnan kannalta arvokkaita, harvinaisia, vaikeasti korvattavia ja joiden käyttö on järjestetty tehokkaasti. Resurssin arvo mitataan sen kyvyllä alentaa yksikkökustannuksia tai lisätä tuottoja. Resurssi on harvinainen, mikäli se ei yleisesti ole kilpailijoiden hallussa. Resurssin vaikealla korvattavuudella tarkoitetaan sen haastavaa hankittavuutta. Organisointi käsittää kyvyn hyödyntää arvokasta resurssia tehokkaasti. VRIO-analyysin tavoitteena on selvittää arvokkaimmat resurssit ja hyödyntää niitä tehokkaasti. Resurssiperusteisessa ajattelussa maatalousyrittäjien suorituskykyerojen koetaan olevan peräisin resursseista ja kyvystä hyödyntää niitä. Maatalousyrityksen strategia perustetaan vahvuuksille, sillä heikkoudet eivät ole menestyksen lähde. (Ryhänen 2018, 42–43.) Maatalousyrittäjät arvioivat resursseja niiden arvokkuuden, harvinaisuuden sekä korvattavuuden mukaan.

Maitotilayrittäjien analysoidessa omia resurssejaan tulee heidän määrittää, mikä resurssi on arvokkain. Maitotilayrittäjän tulee keskittyä arvokkaimman resurssin tehokkaaseen hyödyntämiseen. Maitotilayrityksien välillä resursseissa on eroja osaamisessa, koneissa, eläinaineksessa, pellon tuottavuudessa sekä informaatiojärjestelmässä. Se maitotilayrittäjä, joka pystyy hyödyntämään arvokkaita resursseja tehokkaasti, saa kilpailuetua muihin maitotilayrityksiin nähden. Jos kaikilla maitotilayrittäjillä olisi samanlaiset resurssit, ei kukaan maitotilayrittäjä pystyisi saavuttamaan kilpailuetua ja kaikilla olisi mahdollisuus toteuttaa menestyksestä strategiaa. (Ryhänen 2018, 43–45.)

Yhteistyö on arvokas resurssi, jota hyödynnetään maatalousyrittäjäkohtaisesti vaihtelevasti. Syitä yhteistyön puutteeseen voivat olla esimerkiksi yrittäjän itsellinen ajattelumalli taikka huonot tai jopa olemattomat yhteistyömahdollisuudet. Yhteistyö muiden maatalousyritysten kanssa esimerkiksi tuotantopanosten hankinnassa sekä kasvinviljelytöissä mahdollistaa yksikkökustannusten alentamisen sekä keskittymisen ydinosaamiseen. Yhteistyötä hyödyntäessä maatalousyritys voi joutua tarkastelemaan resurssien hankintaa uudelleen, kun tarvitaan lisöpääomaa sekä osaavia kumppaneita yhteistyöhön esimerkiksi kasvinviljelytöihin työhuippuina (Ryhänen ym. 2019, 127). Yhteistyöllä saavutetaan myös erikoistumisen etuja, kun kukin osapuoli voi keskittyä ydinosaamiseensa. Pääomaresurssia sitoutuu koneisiin ja laitteisiin vähemmän, mikäli ne ovat yhteisomistuksessa.

Luomutuotannossa lannoituksessa hyödynnetään tänä päivänä erilaisia teollisuuden sivutuotteita, mutta niiden käyttö vaihtelee maatalousyritysten ja teollisuuslaitosten välisen sijainnin mukaan. Maitotilayrityksen ja kasvinviljely-yrityksen välinen rehuviljakauppa on yleistynyt. Maitotilayritys voi ostaa rehuviljaa ja kasvinviljely-yritys vastaanottaa karjanlantaa maitotilayritykseltä. Yhteistyö kasvinviljelytilojen kanssa sekä erilaiset lannan vastaanottomahdollisuudet voivat parantaa logistiikkaa ja alentaa yksikkökustannuksia. Näin ollen yhteistyö on luomumaitotilayritykselle arvokas resurssi.

Luomumaidontuotannossa rehuviljan saatavuus kilpailukykyiseen hintaan on haastavaa suhteessa tavanomaiseen maidontuotantoon. Yrityskoot ovat luomukasvinviljelyssä vielä verrattain pieniä, mikä vaikuttaa kasvinviljelytiloilta kerättävien rehuerien kokoon. Tämä yhdistettynä pitkiin välimatkoihin nostaa viljan rahdin kustannuksia. Yhteistyö lähialueiden luomukasvinviljely-yritysten kanssa luo uudenlaisia mahdollisuuksia esimerkiksi rehuviljan tuoresäilöntään. Rehuviljan tuoresäilöntä on kustannustehokas ratkaisu, joka on yleistynyt viime vuosina nautakarjan ruokinnassa. Rehuviljan tuoresäilöntä mahdollistaa myöhäisempien ja satoisempien lajikkeiden käyttöä sekä pidentää sadonkorjuun aikaikkunaa.

2.3 Maatalousyrityksen arvot ja tavoitteet

Maatalousyrittäjillä tulisi olla selkeä näkemys eli visio tulevaisuudesta, jota he haluavat toteuttaa. Visio voidaan toteuttaa strategian avulla. Arvojen avulla maatalousyrittäjät asettavat yritykselle vision. (Ryhänen ym. 2019, 120.) Ilman selkeää visiota maitotilayrittäjien päätökset eivät välttämättä tue pitkällä aikavälillä toisiaan. Arvot ovat taustalla vaikuttamina maatalousyrittäjien tavoitteiden asettamisessa. Maatalousyrittäjien elämäntilanne ja aiemmat kokemukset vaikuttavat tavoitteisiin ja riskinottohaluun. Jos yritystoiminta on ollut kannattavaa, saattavat muiden kuin taloudellisten tavoitteiden merkitys kasvaa päätöstä tehtäessä. Esimerkiksi yritystoiminnan alkuvaiheessa mittavien investointien jälkeen pääpaino saattaa olla maksuvalmiuden säilyttämisessä ja tämän jälkeen yritystoiminnan kannattavuuden parantamisessa. Lopullinen päämäärä voi olla esimerkiksi taloudellisen turvallisuuden saavuttaminen. (Sipiläinen & Ryhänen 2018, 19.)

Harva maatalousyrittäjä on asettanut yritystoiminnalle selkeät strategiset ja taloudelliset kehittämistavoitteet. Tavoitteet esitetään yleensä ainoastaan yleisellä tasolla ja eikä niitä ole asetettu pitkälle aikavälille. Erilaisia taloudellisia tavoitteita voivat olla muun muassa yritystoiminnan jatkuvuus, voiton maksimointi, yrityskoon kasvattaminen, velattomuus tai joillakin maatalousyrittäjillä elämäntavan ylläpito. Strategisia tavoitteita voivat olla yksikkökustannusten alentaminen, tuottavuuden nostaminen, imagon säilyttäminen tai laatuvaatimukset täyttävän maidon tuottaminen. Maatalousyrittäjillä voi olla useita eri tavoitteita samanaikaisesti. Tavoitteet on laitettava tärkeysjärjestykseen, jotta ne voidaan saavuttaa. Tavoitteet voivat myös olla keskenään ristiriidassa, jolloin maatalousyrittäjän on määritettävä ne uudelleen. Ajan myötä maatalousyrittäjien tahtotila ja ajatusmaailma voi muuttua, jolloin yritystoiminnankin tavoitteet muuttuvat. (Sipiläinen & Ryhänen 2018, 19). Tavoitteiden on oltava mitattavissa, jotta niiden toteutumista voidaan seurata.

Taloustieteen näkökulmasta katsottuna voiton maksimoinnin oletetaan olevan maatalousyritystoiminnan päätavoite. Useissa maatalousyrityksissä elossa pysymisen kuitenkin nähdään olevan keskeisin tavoite. Pitkällä aikavälillä voiton maksimointi ei ole kaikille maatalousyrittäjille tärkein tavoite, sillä heillä ei ole tavoitteen vaatimaa riskinottokykyä ja -halua. Näin ollen pääpaino on lyhyen aikavälin maksuvalmiuden

ylläpidossa, mikä kuitenkin pitkällä aikavälillä aiheuttaa tulon menetyksiä. (Sipiläinen & Ryhänen 2018, 20). Kannattavuuden asettaminen keskeisimmäksi tavoitteeksi maatalousyrityksessä edesauttaa muidenkin tavoitteiden saavuttamista. Yritystoiminnan ollessa kannattavaa maatalousyrittäjä kykenee kehittämään yritystoimintaa osittain myös tulorahoituksella ja säilyttämään maksuvalmiuden.

2.4 Maatalousyrityksen mahdollisuudet ja haasteet

Maitotilayrittäjien päätöksiin vaikuttavat toimintaympäristön luomat mahdollisuudet ja uhat. Maitotilayrittäjä hyödyntää mahdollisuudet ja lieventää uhkia. Maitotilayrittäjien on hankittava tietoa toimintaympäristöstä ja kartoitettava mahdollisuudet hyödyntää eri resursseja tehokkaasti. Maitotilayrittäjä voi hankkia tietoa toimintaympäristöstä ja resurssien hyödyntämismahdollisuuksista sekä uhista systemaattisella tietojen hankinnalla ja analysoinnilla. Käytännössä analyysit maatalousyrityksissä ovat jääneet subjektiivisiksi ja intuitivisiksi pohdinnoiksi. Kirjallisia suunnitelmia on laadittu hyvin harvoin ja niiden tekeminen on koettu lisätaakaksi työlään maitotilayrittämisen ohella. Hankitun tiedon perusteella maatalousyrittäjä voi tehdä toimintaympäristöanalyysijä, joilla lisätään tietoa toimintaympäristön muutoksista sekä yrityksen kehittämisedellytyksistä. (Ryhänen ym. 2019, 121–122.)

Keskeistä on löytää muutosvoimista tärkeimmät tekijät, jotka vaikuttavat maitotilayrityksen toimintaan ja menestysmahdollisuuksiin. Maitotilayrittäjän tulee omilla toimillaan hyödyntää toimintaympäristössä olevat mahdollisuudet, sekä lieventää erilaisien uhkien tuomia haasteita eri toimilla toimimalla muuttuvassa toimintaympäristössä tehokkaasti.

Eri skenaarioiden laatiminen maatalousyrityksissä on tarpeellista, sillä strateginen suunnittelu ajoittuu pitkälle aikavälille. Maitotilayrittäjä joutuu tekemään valintoja ja päätöksiä pitkälle tulevaisuuteen ilman varmaa tietoa tulevien tapahtumien kulusta. Skenaariotyössä hahmotetaan erilaisia tulevaisuuden skenaarioita ja varaudutaan samanaikaisesti erilaisiin kehityskulkuihin. Skenaariotyössä laaditaan muun muassa todennäköisimmin tapahtuva skenaario, liiketoiminnan kannalta paras skenaario, suojautumisskenaario ja joustavuuden säilyttävä skenaario. Lisäksi voidaan laatia edellä mainittujen skenaarioiden yhdistelmiä. (Ryhänen 2018, 52.)

3 TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTO

3.1 Tutkimusmenetelmän valinta

Tutkimusmenetelmät jaetaan kahteen eri kategoriaan. Määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimus on tieteellisen tutkimuksen menetelmäsuuntaus, joka tutkii kohdetta tilastojen ja numeroiden avulla. Kvantitatiivinen tutkimus toteutetaan yleensä kyselytutkimuksena. Sen heikkoutena pidetään pinnallisuutta. Lisäksi ei voida varmistua, kuinka vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet kyselyyn tai ovatko he ylipäätään selvillä aihealueesta (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 190). Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus pyrkii ymmärtämään tutkittavaa kohdetta kokonaisvaltaisesti, eikä niinkään numeerisesti. Hirsjärvi ja Hurme (2000, 28–29) kertovat, että määrällistä ja laadullista tutkimusta voidaan tarvittaessa käyttää samassa tutkimuksessa täydentämään toisiaan. Opinnäytetyössä käytetään laadullista tutkimusmenetelmää. Laadullisella tutkimusmenetelmällä pyritään saamaan selville luomumaitotilayrittäjien omat näkemykset toimintaympäristöstä.

3.2 Teemahaastattelut

Opinnäytetyössä aineisto kerättiin teemahaastatteluilla, joka on kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän yleisin muoto. Teemahaastattelu on lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun välimuoto. Teemahaastattelulle on tyypillistä, että haastattelun aihepiirit eli teema-alueet ovat tiedossa, mutta kysymysten muoto ja järjestys puuttuu. Haastattelu etenee keskeisten teemojen varassa, mikä tuo haastateltavien äänen kuuluviin ja vapauttaa haastattelun tutkijan näkökulmasta (Hirsjärvi & Hurme 2000, 48). Haastattelun tulee edetä keskustelunomaisesti. Haastattelijan tulee olla tilanetta ohjaava, aihepiirin tunteva ja luottamusta herättävä. Tarvittaessa haastattelijalla esittää lisäkysymyksiä, joita ei ole suunniteltu etukäteen. Haastattelutilanteen tulee olla haastateltavalle luonnollinen ja stressitön. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 68–69.)

Opinnäytetyössä haastateltiin viisi eteläpohjalaista ja kaksi varsinaissuomalaista luomumaitotilayrittäjästä. Haastattelut tehtiin helmikuussa 2020 kasvotusten yrittäjien

kanssa ja kaikille yrittäjille esitettiin samat haastattelurungon mukaiset kysymykset. Teemahaastattelun kysymykset on esitetty liitteessä 1. Haastattelut äänitettiin ja litteroitiin kirjalliseen muotoon. Litteroitua aineistoa hyödynnetään tutkimustuloksia analysoitaessa. Luomumaitotilayrittäjien näkemykset esitetään opinnäytetyössä anonymisti. Haastateltavien luomumaitotilayritysten koko vaihteli 70–350 lypsylehmän välillä.

4 TUTKIMUSTULOKSET

4.1 Arvot ja tavoitteet

Luomumaitotilayrittäjät ovat lähteneet mukaan luomutuotantoon erilaisin motiivein. Osa yrittäjistä on kokenut luomutuotannon mielenkiintoisena ja erilaisena vaihtoehtona ja siirtynyt luomuun tavanomaisesta maidontuotannosta. Luonnonmukaisen ravinne- ja viljelykierron on nähty soveltuvan hyvin nautakarjatalouden harjoittamiseen.

”Omalta osalta se lähti siitä että olin aikanaan harjoittelussa luomutilalla ja kiersin myös aikanaan läntisen Suomen alueella aika paljo luomutiloja. Siitä tuli se kosketus luomuun. Sit nähtiin se, että nautatiloilla se toimii se koko viljelykokonaisuus, se ravinnekierto ja viljelykierto. Siihen asti pidettiin semmosena hömpötyksenä, mutta sieltä oli pakko nähdä se, että siinä voidaan myös onnistua ja saada ihan hyviäkin satoja.”

Taustalla heillä on ollut puhdas mielenkiinto luomuun ja sen lainalaisuuksiin ilman sen kummempia taloudellisia kannustimia – vaikkakin taloudelliset mahdollisuudet on havaittu taustalla.

”Ei aiva minkää rahan takia silloin lähdetty todellakaa, että se oli mennen sattuman summa. Eikä siihen mitää ideologisia syitä ollu. Se oli vaan tälläinen mielenkiinto.”

Osa yrittäjistä on jatkanut luomutuotantoa edellisen sukupolven jatkumona. He ovat kokeneet sen taloudellisesti järkeväksi tuotantomuodoksi, eivätkä ole kokeneet järkeväksi lähteä muuttamaan tuotantomuotoa tavanomaiseksi.

”No kai se ku äitee ja isä on laittanu pellot luomuun 1998 ja pihatto on rakennettu siinä 2000-luvun taittees ja lehmätki on laitettu... Että sitte se on siinä ja sitä on jatkettu ja ei oo taloudellista järkeä siirtyä tavanomaaseen, vaikka mä vastakkain asettelen niitä aina välillä.”

Muutammat yrittäjät ryhtyivät taloudellisista syistä tuottamaan luomumaitoa, koska kokivat sen kannattavana vaihtoehtona tavanomaiselle maidontuotannolle. Maidon luomulisän nousu vuonna 2011 oli monelle merkittävä kannustin luomuun siirtymisessä. Moni haastateltu on tuottanut luomumaitoa jo vuosia ennen luomulisän nousua, mikä herätti valtakunnallisesti monissa maitotilayrittäjissä kiinnostusta aloittaa siirtymävaihe luonnonmukaiseen tuotantoon vuonna 2011.

”Mulla oli pellot jo ennestään luomus ja olin pohtinu sitä luomulisää, että onko siinä mitää nostovaraa. Olin sitte lkaalis johnaki meijeripäivillä ku tuli tieto että ny se on 20 senttiä. Heti ku mä lähdin ajamaan sieltä niin mä soitin neuvojalle että nyt lyödään paperit vetämään.”

Kaikilla yrittäjillä keskeisiksi arvoiksi nousivat tuotannon vastuullisuus läpi tuotantoketjun sekä eläinten hyvinvointi. Myös yrittäjien oma hyvinvointi ja työn mielekkyys koettiin tärkeäksi. Eläinten hyvinvoinnin ja yrittäjien oman hyvinvoinnin nähtiin kytkeytyvän oleellisesti toisiinsa – kun yrittäjät voivat hyvin niin eläimetkin voivat hyvin, ja päinvastoin. Tuotannon vastuullisuuden ja eläinten hyvinvoinnin ylipäätään koettiin olevan luomutuotannon keskeisiä arvoja,

”Aika paljon pitää olla mun mielestä arvoperustaa arvoperustaa luomutuottajalla ja maataloudessa ylipäätään. Että kyllä meillä on semmoisia arvoja, että ympäristöasiat ja eläinten hyvinvointi. Mut kun ikää tulee niin kyllä se omakin hyvinvointi pitää saada siihen mahdutettua.”

Osa yrittäjistä piti tuotannon tehokkuutta yhtenä arvona. Tehokkuudella he tarkoittivat tehokasta resurssien käyttöä. Resurssien tehokkaalla käytöllä he pyrkivät alentamaan yksikkökustannuksia niin kotieläin- kuin kasvintuotantoprosesseissa. Monella yrittäjällä talous ja kannattava liiketoiminta olivat taustalla keskeisimpinä arvoina.

”Mä oon ainaki tykänny pitää tuotosta ja satotasoja... Sitte mä oon yrittäny siihen jotta niinku, kyllä mä tiedän, että jotaki asioota vois teherä tehokkaammin, mutta sitte pitää teherä kolme kertaa enempi töitä. Että niinku yritetähän mennä talous eellä.”

”Vastuullisuus on se tämän päivän muotisana. Sitte tuota niin, noo toisaalta voi olla tietysti niitä arvoja, että pääsee vaikka ajelemaan uudella raudalla, mutta mulla ei oo se, että enempi se on se taloudellinen puoli mulla. Että ei tää ny niin kivaa oo, että tätä voi huvikseen tehdä. Kyllä se on ihan suora kapitalistinen tavoite, että tästä pitäis jäädä rahaa kätehen.”

Kahdella yrityksellä lähitulevaisuuden tavoitteena on tehostaa tuotantoa nykyisessä laajuudessa taloudellisuus huomioiden. Yrityskoon kasvattamista ei pidetty strategisena tavoitteena. Yrittäjät näkivät, että toiminnan nykyisessä laajuudessa on varaa parantaa resurssien käyttöä ja alentaa yksikkökustannuksia. Toisessa näistä yrityksistä yrityskoon koetaan olevan luomumaidontuotannon kannalta lähes maksimaalinen heidän toiminta-alueellaan – laidunnus ja eläinliikenne hankaloituisivat, eikä toiminta esimerkiksi säädösten tiukentuessa täyttäisi luomumaidontuotantoa koskevien säädösten tuomia vaatimuksia

”Se on se, että pitää ottaa niin paljo näistä seinistä irti ku on mahdollista tällä hetkellä järkevästi. Näis on mahdollisuutta näis eläimis ja rakennuksis ja pellois ottaa vielä aika paljoki enemmän irti. Saada joka saralla osumaan ja uppoamaan.”

”Mä en tiä kuuluuko se tähän osioon, mutta luomu toisaalta kuitenkin... Että tulee jossaki vaiheessa ne rajat vastaan, että kuinka sä pystyt laiduntamaan. Kyllähän tuohon ny pykää jonkun hallin, mutta sitte sitäki porukkaa taas laiduntamaan ja se sitte heikentää näiden nykyisten rakennusten elukoiden liikehdintää.”

Eräällä toisella yrittäjällä oli samankaltaisia näkemyksiä luomumaidontuotannon yksikkökoon kasvattamisen reunaehdoista. Kyseisellä yrittäjällä on tavoitteena kaksinkertainen tai kolminkertaistaa tuotanto ja saada yrityksen muu infra navetan laajennuksen edellyttämälle tasolle seuraavan viiden vuoden aikana.

”Jos ny tehdään lypsylehmille reippaasti tilaa niin varmasti se 5 vuoden tavoite on, että saadaan se infra sille tasalle. Sitte sitä on mietitty siltä

kannalta, että mikä on luomus sellaanen järkevä yksikkökoko, että ei se ny välttämättä oo mikää järkevä yksikkökoko että on 10 000 lehmää niinku tuola USA:n Texasin tavanomaisena. Ei se tuolla navetan seinien sisällä oo vaikee jumpata, mutta ne reunaehdot tulee sitte tuos rehunkin hankinnas ja kaiket mukaan.”

Yrityskoon kasvaessa yrittäjä pyrkii jakamaan vastuuta työntekijöille, jotta pystyisi itse halutessaan irrottautumaan sesonkien ulkopuolella päivittäisistä maatalousyrityksen toiminnoista.

”Sen laajennuksen myötä pystyis itteki vähä elämään ja ois vastuullisia työntekijöitä. Sais olla tähän aikaan vuodesta vaikka kuukauden liottelemas varpaha jossaki. Eikä oisi ihan joka päivä kiinni tuos työs. Sais siihen vähä jaksotusta, että ku on nää kaikki sesonkityöt, mihnä pitää itte olla kokoajan ihan täysillä mukana.”

Kaksi muuta yritystä suunnittelevat navetan laajentamista ja peltopinta-alan kasvatamista maidontuotannon lisäämisen ohessa. Molemmilla yrityksillä on tavoitteina parantaa eläinten olosuhteita ja työtehokkuutta. Toinen laajentajista pyrkii olemaan yksi Suomen parhaista luomumaitotilayrityksistä keskituotoksella mitattuna.

”Vois sanoa yhdeksi tavoitteeksi olla parhaiden joukos joskus. Se on eri asia tavoittaako sitä ikinä. Rajoittamvia tekijöitä on tällä hetkellä se yks lypsy ja vanhan navetan tilat muutenki. Uus navetta pitää olla joskus pystys ja sielä pitää olla joku neljä robottia lypsämäs ja tuotos olla jos-sain 11 000 kilos. Niin ja peltoala kasvaa siinä sivus yleensä. Maltillisesti.”

Kaksi yritystä ovat siinä elinkaaren vaiheessa, että nykyiset yrittäjät ovat eläköitymässä 6–8 vuoden kuluttua. Toisella yrityksellä toiminta jatkuu seuraavan sukupolven toimesta ja toisella yrityksellä ei ole jatkajaa tiedossa. Näiden yrittäjien tavoitteena on säilyttää oma hyvinvointi sekä työn mielekkyys. Heillä ei ole suurempia laajentamissuunnitelmia, mutta tehokkuutta pyritään parantamaan nykyisessä laajuudessa.

”No nyt täytyy sanoa, että ollaan siinä vaihees sukupolvi kiertoa, että meidän tavoitteet on oikeestaan jo täyttyny ellei ylittynytki. Ettei ikinä oltais voitu uskoa, että maatalous yhden sukupolven aikana muuttuu niin paljo. Siis sillan ku me ollaan alotettu 50 hehtaarin tilalla niin se on ollu suuri tila. Ja me on niistä lähtökohdista laitettu sillan jotaki tavoitteita. Että voisko meillä olla joskus 100 lehmää ja 100 hehtaaria peltoa. Että nehän on aika koomisia nyt jo, että ne on täyttyny niinku vuosia sitte jo. Että meidän tavoitteet on enemmänki jo sitä omaa hyvinvointia kun välttämättä tilan kasvua. Totta kai kasvuakin tapahtuu, kunhan se on järkevää mut ei se oo enää sellasta ehdottoman voimakkaalla palolla tapahtuvaa kasvua. Se on tavote, että terveenä eläkkeelle, ei sitä voi täs vaihees oikeen enempää sanoa.”

4.2 Toimintaympäristö

Etelä-Pohjanmaa on luomumaidontuotannon kannalta keskeistä tuotantoaluetta. Kaksi eteläpohjalaista yrittäjää kokivat pellon keskeiseksi luomun kasvun selittäväksi tekijäksi Etelä-Pohjanmaalla. Toisen mukaan rakennemuutoksen myötä vapautunut pelto on mahdollistanut pellon hankinnan, sillä luomukotieläintuotantoon sitoutuu enemmän peltoa tavanomaista tuotantoa alhaisemman satotason vuoksi. Lisäksi alueella on paljon hyvää viljelysmaata, jossa viljely onnistuu myös luomuviljelyyn soveltuvilla panoksilla. Etelä-Pohjanmaalla luomutuotantoon on siirtynyt etujoukossa paljon kotieläintiloja, jotka ostavat rehua ja luovuttavat karjanlantaa. Tämä on mahdollistanut yhteistoiminnan kasvinviljely- ja kotieläintilojen välillä ja edesauttanut luomun kasvua.

”Oiskohan meillä tässä kuitenkin se pelto. Yks Suomen parhaita viljelyalueita ja saadaan kasvamaan se luomu niin helposti. Mä luulen että se on siinä kans sitte, että on sitä pohjalaista hulluutta. Mä veikkaan, että se pelto kuitenkin. Pärjätään pienemmälläki pinta-alalla, että sieltä saadaan enemmän irti.”

Kolme eteläpohjalaista yrittäjää kokivat, että Etelä-Pohjanmaalla on 2000-luvun taitteessa ennakkoluulottomasti kannustettu yrittäjiä neuvonnan ja ELY-keskuksen toimesta luomutuotantoon. Luomutuotannon kehittyminen ja onnistumiset ovat toimineet kannustimina luomuun siirtymiselle myös muille lähialueen maitotilayrittäjille. Meijerit ovat sopineet rajallisesti luomusopimuksia maidontuottajien kanssa, sillä tuottajien halukkuus siirtyä luomutuotantoon on ollut runsasta. Etelä-Pohjanmaalla on usean eri meijerin luomukeruuereittejä. Meijerien on ollut logistisesti järkevää tehdä uusia sopimuksia Etelä-Pohjanmaan alueella isojen luomuun siirtyvien maitotilayritysten kanssa.

”Yks tekijä on ollu, että on ollu isoja tiloja jotka on lähteny luomuun. Ja sitte neuvonta ja virkamiehet on ollu ajan hermoolla silloin sillä lailla. Mutta hyviä tyyppiä on ollu tuos tuolloin tuollaasis paikois.”

”Me ollaan niin köyhiä. Jotta tuota niin, on lähdetty ennakkoluulottomammin kattlemaan mistä sais lisäarvoa sille omalle tuotannolle. Niitä on tullu yks tila, kaks tilaa, kolme – ja muut on huomannu, että ei ristus tuo pärjää tuos jollakin lailla. Että ehkä hänkin uskaltaa. Eteläsuomalaisilla on kato vanhoja rikkauksia niin paljo, että ku menee miinaharavan kans pellolle ja myy mitä löytää niin ne pärjää.”

”Kyllähän se täs E-P:llä ku on paljo luomuyrittäjiä niin johtuu varmasti luomupelloista. Ja täällä alueella on kolmen eri meijerin luomukeruuereittejäki, että se on aika harvinaista.”

Varsinais-Suomessa maidontuotanto, etenkin luomutuotanto ei ole yhtä merkittävässä osassa maataloustuotannosta, kuin Etelä-Pohjanmaalla. Alueella on paljon erikoiskasvinviljelyä sekä broileri- ja sikataloutta. Molemmat haastatellut yrittäjät kuitenkin kokivat, että alueella on hyvät edellytykset tuottaa luomumaitoa, vaikkakin kansallinen tukijärjestelmä heidän mukaansa antaa kilpailuetua C-alueen maidontuottajille.

”Tietenkään tää ei oo Suomen maatalouspolitiikassa hyvää maidontuotantoaluetta, että kun on tää kansallinen tuki erikseen maidontuotannolle. Sit tääl tahtoo olla hiukan kuivuutta, kesän ja alkukesän kuivuutta, enemmän ku muilla alueilla. Sit tääl on kallis pelto. Ne

*on ollu semmoset suurimmat rasitteet. Suomen parhaimmat maitotilat-
han on jossain Vaalassa ja siel päin. Kyl te tiedätte ku isoo maitotilaa
tehdään, nii siihen tarvii olla 300 hehtaarii ikkunan edessä, että letkule-
vitys käy ja kahdessa päivässä tehdään siitä isolla ajosilppurilla rehut.
Eikä ajeta ristiin rastiin tuolla pahoja hiekkateitä. Ei tässä, mekin ol-
laan vähän. Ei tätä Varsinais-Suomee saa yleistää. Täälläkin on suu-
ria kuntakohtasia eroja.”*

Toinen haastatelluista varsinaissuomalaisista yrittäjistä on siirtynyt luomutuotantoon ensimmäisten joukossa Suomessa jo EU-jäsenyyden alkuvuosina ja kokee tämän kannustaneen lähialueen kasvinviljelytilojakin siirtymään luomutuotantoon. Molemmat varsinaissuomalaiset luomumaitotilayrittäjät ovat hyödyntäneet erinäisiä yhteistyömahdollisuuksia. Yhteistyökumppaneina toimivat kasvinviljely-yritykset ovat pääosin sivutoimisia, joilta vapautuu tulevaisuudessa mahdollisesti peltoresurssia päätoimisten viljelijöiden käyttöön.

”Tässä paikkakunnalla on vähä ehkä meidän alottamana monen monta luomutilaa tullu, että täs on luomuu paljon. Luomuviljaa on kyllä. Ja kaikenlaista vaihdantaa on kyllä. Meil on ollu sielt alust saakka, ku meil oli peltopinta-ala pieni, ni niit on ollu 10-15 yhteistyökumppania ja edelleen jatkuu. Täs on kyl luomutiloja, ja niit on ollu vaa edelleen lisää ja lisää. Rehuviljaa on saanu ostaa läheltä kyllä.”

Pellon saatavuus on vaikuttanut jossain vaiheessa kaikkien haastateltujen yritysten kehitykseen. Pelto on rajoittanut yrityskoon kasvua kaikissa yrityksissä. Kaikilla haastateltavilla yrityksillä oli oman ja vuokratun pellon lisäksi sopimuspeltoa, josta he korjasivat nurmea ja viljaa. Kolmessa eteläpohjalaisessa yrityksessä peltoa ja yhteistyösopimuksia on hankittu viime vuosina lisää tulevaa navettainvestointia ajatellen. Eräs yrittäjä näki sopimuspellon hankinnan kilpailukykyisenä vaihtoehtona pellon ostolle tai vuokraamiselle. Hänen mukaansa sopimuspeltoa käytettäessä yrityksen pääoma- ja työresurssia jää käytettäväksi muihin kohteisiin kuin varsinaiseen peltoon. Lisäksi hänen mukaansa taloudelliset riskit ovat pienemmät, mikäli yritystä esimerkiksi sanktioidaan tukileikkauksilla.

”Ja ne ny tekee ne peltotyöt niin ei tartte itte korjata ku se nurmi sieltä. Se on helppoa ja sitte ei oo painetta tuonne peltomarkkinoille. Ettei tartte hommata sitä jokasta pikkutilkkua, jos tulis sellaanen ajattelutapa että pyrkiis siihen rehuomavaraisuuteen. Sitä ei oo ikinä näkyny niin ei oo osannu kaivata sellasta olotilaa eikä oo päässy tottumaan sellaseen.”

Yksi eteläpohjalainen yrittäjä totesi peltoa tulevan läheltä myyntiin niin paljon, että hän koki sen olevan rasite yrityksen taloudelle. Pellon ostoon sitoutuu hänen mukaan paljon pääomaa. Pellon ostoa on harkittava tarkkaan ja ostojen on oltava tilusuhteiden parantamisen ja logistiikan kannalta järkeviä.

”Sitä on puhuttukki että tää tahti on menny ihan hulluksi, että sitä on niin paljon tarjolla, että pitää olla vähä kieli keskellä suuta nyt jo, että mihinkä muuhun. Että iskee ne realiteetit pankinkin puolelta vastaan, että tässä on yllättävän hyvinki ollu tarjolla. Mullaki tosin perustuu tosi paljo yhteistyösopimuksiin.”

Molemmat varsinaissuomalaiset yrittäjät kokivat pellon kovan hinnan ja saatavuuden yrityksen kehittämistä rajoittavaksi tekijäksi. Peltoa on hankittu ensin vuokraamalla ja vähitellen ostamalla. Lisäksi kasvinviljelytilojen kanssa on tehty yhteistyötä luovuttamalla lantaa ja korjaamalla vastavuoroisesti nurmea ja viljaa. Viime vuosina peltoa on vapautunut runsaasti ja pellon hinnan nousu on pysähtynyt ja kääntynyt laskusuhdanteiseksi.

”On se vaikuttanu sil taval, että ku tila on pieni ja varallisuus on vähäistä ja vakuudet on pienii, että ei oo pystyny ostamaan. Ensi on lähdetty pelto vuokraamalla liikkeelle, ennenku on voinu ostaa. Ja tota yhteistoiminnalla. On vaihdettu nurmee ja on vaihdettu lantaa, on vaihdettu viljaa.”

Kaikki yrittäjät uskovat tukien tippuvan tulevaisuudessa. Kuusi yrittäjää aikoo vastata tukien tippumiseen tehostamalla tuotantoa. Varsinaisia suoria toimia he eivät osanneet tehostamiselle antaa. Yksi yrittäjä uskoo alan reagoivan vähitellen tukien tippumiseen, mutta näki tämän tapahtuvan melko hitaasti ja vaikutuksen vuokratoihin tapahtuvan muutaman vuoden viiveellä.

”Eikai siin voi oikeen muuta reagoida ku tehostaa omia toimintoja. Tehdä hommat paremmin, saada parempia satoja. Kattoo kaikki kulluerät läpi. Ei maatalous reagoi ihan yhtäkkiä mihinkään. Pellon vuokrist sit neuvotellaan sikäli ku se on mahdollista, mutta ei se aina oo helppoo. Se ei oo niinku helppo tie. Ei siihen niinku äkkiä voi reagoida.”

”Ei se auta ku tuotantoa parantaa ja kehittää. Saada enemmän satoa irti ja maitoa. Ja kustannustehokkuutta, kustannuksia alemmas ja tuottoa enemmän. Ei siinä oikeen muu auta. Toki mä en tiedä enää mistä niitä alennetaan.”

”Onhan tää tukien tippumisasia sellanen, että kaikkien pitäis osata reagoida siihen etukäteen. Kaikki pitäis tehdä kustannustehokkaasti ja ei saisi olla niitä turhia valumisia sen rahan kanssa.”

Muutammat yrittäjät uskovat tukien tippumisen seurauksena pellon osto- ja vuokrahinnan alenemiseen.

”Mä uskon, että ne tippuu. Mä uskon että se vaikuttaa vuokriin ja pellon saatavuuteen positiivises mieles.”

Lisäksi yksi yrittäjä uskoo, että mikäli tukia leikataan, leikkaukset eivät kohdennu suoraan luomutukiin, vaan perustukeen ja täydentäviin lisätoimenpiteisiin.

”Siihen tukien kohdentamiseen tulee ny varmasti ku on tämä ilmastonmuutoskohkaus ja tällääne niin ei sekään ny oo sanottua etteikö tilan tukia ruveta laskemaan jollaki tilan hiilijalanjäljen perusteella. Se on oikeasti ihan mahdollinen skenaario ku kaikki lisätoimenpiteet on tähänki asti ollu ihan mitä sattuu.”

Yrittäjät hankkivat tietoa toimintaympäristöstä erilaisista kanavista. Kaikki viisi haastateltua eteläpohjalaista yritystä olivat ajan saatossa osallistuneet johonkin pienryhmätoimintaan muiden alan yrittäjien kanssa. Yksi eteläpohjalainen yritys oli lisäksi liittynyt EDF-verkostoon, mikä vertailee tuotantokustannuksia eurooppalaisten mai-

dontuottajien kesken. Kaikki haastateltavat näkevät yrittäjäverkoston merkittävimpänä tiedonhankintalähteenä. Meijerin ja neuvontajärjestöjen toiminta nähdään myös hyvinä kanavina verkostoitua ja jakaa sekä hankkia tietoa.

”Kyllä mä luotan, että neuvontajärjestö on sellaanen, mutta sitä pitää olla kuuro ja sokia jos ei tätä tietoa tuu, ku sitähän tulee joka tuutista. Ei tarvi ku aukaasta tuo kännykkä ja kattoo. Mutta kyllä mä neuvontaan tukeudun, se suodattaa ja kertoo mikä mulle olis hyväksi.”

Eräs yrittäjä taas päinvastoin koki neuvontajärjestöjen pätevyyden riittävän lähinnä matkojen järjestämiseen. Hän mainitsi seuraavansa aktiivisesti aikakauslehtiä sekä muuta yritysmaailmaa ja maailmantaloutta.

”Sanotaan näin, että mä luen enempi Kauppalehteä ja Hesaria ku Maa-jussit-ryhmää... Sitä tietoa olis kyllä aika paljo ammennettavana niiltä muiltaki yrittäjiltä. Ja tietysti sitäki pitää olla, että on maailmanmenoista selvillä. Sitä pitää vähä niinku peilata ja sopeuttaa sitä omaa toimintaa siihen.”

Kaikilla haastateltavilla yrittäjillä oli hieman poikkeavat mahdollisuudet luomukasvinviljelyssä. Monet yrittäjät kokivat luomutuotannon mahdollisuuksien kasvinviljelyssä olevan lähinnä taloudellisia. Haastateltavissa yrityksissä viljellään pääosin säilörehunurmea sekä rehuviljaa eläinten rehuksi. Kasvinviljelyn mahdollisuudet kytkeytyvät pääosin oleellisesti yritysten ydinliiketoimintaan, maidontuotantoon. Parissa haastatellussa yrityksessä viljeltiin jonkin verran viljaa myös myyntiin. Kolme yrittäjää näkivät meneillään olevan hiilineutraaliuden tavoittelun luomukasvinviljelyn mahdollisuutena. Yksi yrittäjä kokee palkokasvien käytön ja sitä kautta saatavan kotoisen valkuaisen luomun mahdollisuudeksi.

”Ainaki tuota saa luontaisesti noita palkokasveja nurmessa ja viljassa hernehiä, jossa on paljon valkuaista ja kasvaa luontaisesti. Jossei tuholaisia tuu niin saa sen typensidonnan ja typpiäki maahan. Tulee tehtyä sellaasia kenties aika hyviäki kasvilajivalintoja sitte tämän luomun ansiosta... Meillä onki täs nyt etulyöntiasema, ku puhutaan näistä hiiliasioista. Me ollaan totuttu käyttämään kaiken maailman seoksia ja se ei oo niin yksipuolista.”

Osa yrittäjistä koki hiilineutraalisuudesta puhumisen asettavan luomun negatiiviseen valoon resurssien haaskauksena. Luomutuotannon satotasot ovat yleisesti tavanomaista tuotantoa alhaisemmat, jolloin luomulypsykarjan ruokintaan sitoutuu tavanomaista enemmän peltoresurssia. Lisäksi luomulypsykarjojen tuotostaso on tavanomaisia lypsykarjoja alhaisempi.

”Onhan siinä se ristiriita täs luomumaidos kuitenkin tavanomaiseen maitoon tuos hiilijalanjäljes. Että ehkä se kuitenkin se on vähä siihen tuotettuun tai lehmämääräänki verrattuna ja se tehokkuus ei oo niin suurta luokkaa. Että kyllä se hiilijalanjälki on sen pienempi mitä tehokkaampaa sulla se tuotanto on.”

Eräs yrittäjä koki uudet erilaiset luomuun soveltuvat teolliset lannoitteet mahdollisuudeksi nostaa satotasoja ja varmistaa rehun saanti karjalle, mutta totesi niiden toisaalta nostavan kustannuksia. Markkinoille on viime vuosina ilmestynyt runsaasti eri valmistajilta lannoitteeksi käytettäviä teollisuuden sivutuotteita sekä luomuväkilannoitteita.

”Sitte teet ittelle painetta, ku on elukkaa niin niille pitää kattella ruokaa ja tietysti verrokkina se ostovilja on jonku hintasta. Se sitte kannustaa panostamaan sinne peltoon ja sitte sinne on vähä joutunu muutaki laittaa ku pelkkää ruikkua. Kustannuksia kertyy, ku on kaikenmoosta: kalkkia ja biotiitit, lihaluujauhot ja boostit. Ne on tullu viimeesen viiden vuoden aikana aika voimallisesti mukaan, mutta mukavasti ne on nostanu sitä satotaso, mutta ne tuo myös niitä kustannuksia mukavasti.”

Lähes kaikki haastateltavat yrittäjät mainitsivat rikkakasvit sekä alhaiset satotasot ja satotasojen vuosittaiset vaihtelut keskeisimmiksi haasteiksi. Lisäksi joidenkin yrittäjien mielestä kasvinviljelytöiden oikea-aikainen ajoittaminen koettiin haasteelliseksi.

”Se on se satotasojen heittäly, se ei oo niin tasainen. Se on eri vuosina eri. Se ajoittaminen on haastavin, että pitääs joka paikas olla oikeaan aikaan. Se on se haastavin.”

”Ne on ne rikat. Se vaatii kyllä niin paljon töitä... No kyllähän ne satotasot tietysti on alhaisemmat. Sen voin sanoa.”

Yrittäjät kokevat korkeamman maidon tilityshinnan luomumaidon tuotannon keskeisimmäksi mahdollisuudeksi. Luomumaidosta saatava lisähinta on prosentuaalisesti melko korkea, kun sitä verrataan esimerkiksi luomulihan ja tavanomaisen lihan väliseen hinnaneroon.

”Tuota, tuota. Mahdollisuuksia parempi hinta, mutta siihen se sitte jääki.”

Eläinten hyvinvointi ja laidunnus koettiin lähes kaikissa yrityksissä mahdollisuudeksi, mikä antaa myös hyvää imagoa kuluttajille luomumaitoalasta.

”Emmä tiä ehkä se imago ku ne laiduntaa. Siinä se mahdollisuus. En mä osaa sanoa, onko sielä ny sitte suurempia mahdollisuuksia siinä ollu sen koommin.”

”Jos ny ajattelee eläinten hyvinvointia ja on pakko laiduntaa niin olisko se sitte joku tälläänen.”

Useat korkeaan maitotuotokseen tähtäävät luomumaitotilayrittäjät kokivat eläinten ruokinnan ja riittävän energiansaannin ongelmalliseksi luomutuotannossa. Rehujen riittävyys ja tasalaatuisuus koettiin haasteellisena. Haasteellisina kasvukausina tasalaatuisen rehustuksen ylläpitäminen on ollut haasteellista. Ruokinnalliset ongelmat ovat heijastuneet maitotuotokseen sekä eläinten terveyteen ja hedelmällisyyteen. Teolliset rehut ja luomuvalkuainen miellettiin yrittäjien keskuudessa kalliiksi. Karkearehujen hivenainepitoisuudet, etenkin alhainen seleenipitoisuus on luomussa ongelmallista, mitä paikataan käyttämällä ruokinnassa teollisia seleenipitoisia kivennäisiä.

”No lehmät rupeaa olemaan lypsäviä niin kyllä se on tuo ruokinta. Saada kaikki hivenaineet sun muut kohdalleen.”

”Ja sitte justiin luomulehmälle on vaikeampi saada täydellistä ruokintaa verrattuna tavanomaiseen koska et sä vaan saa ja se on hemmetin kallista.”

Viranomaistoiminta sekä jatkuvasti tiukentuvat tulkinnanvaraiset säädökset aiheuttivat haasteita monissa yrityksissä. Yrittäjät kokivat, että säädösten tulkinnassa ei

noudateta yhtenäistä linjaa valtakunnan tasolla. Lisäksi koettiin, että luomusäädökset eivät ole pitkäjänteisiä, vaan ne muuttuvat jatkuvasti. Säädösten rikkomisesta on seurauksena sanktioita, jotka kohdentuvat yrityksiin useimmiten tukileikkauksina.

”Haaste joka on enemmän on justiin tuota. Ruokavirastoki sooloilee sillä vissiin, ettei ne itte osaa mitään neuvoa. Ne osaa kyllä torpata kaiken, mutta... Viranomaistoiminta ei oo todellakaan pitkäjänteistä.”

”Säädökset muuttuu kokoajan ja se vähä aiheuttaa haasteita. Neuvojatki on välillä ihmeissään eikä itekkää tiä mikä on oikein ja mikä ei. Olis joku semmonen yhtenäisyys, että tietää kuin toimitaan. Ja alueelliset erot nois ELY-keskuksien toiminnas. Niissäki on eroja miten säädöksiä tulkitaan. Liikaa valtaa yksittäisillä virkamiehillä.”

Muutama yrittäjä koki luomumaidontuotannon hintariskin oleellisena haasteena. He näkivät, että maidon luomulisää tullaan jatkossa leikkaamaan, jolloin luomumaidon ja tavanomaisen maidon hintaero kaventuu. Muutama yrittäjä on valmistautunut tekemään vertailulaskelmia tavanomaisen ja luomumaidontuotannon välillä, mikäli hintaero kaventuu vielä voimakkaasti. Tuotantomuodon vaihtaminen tavanomaiseen on mahdollista, sillä käytännössä samat resurssit ovat hyödynnettävissä molemmissa tuotantomuodoissa. Päätöksessä on kuitenkin noudatettava pitkäjänteisyyttä, sillä luomuun takaisin siirtyminen edellyttää pitkiä siirtymäaikoja.

”Kyl mä pelkään että se luomun hinnanmuutos tulee lähemmäs tavanomaista, että se hinnan ero kaventuu tavanomaisen ja luomun välillä.”

”Lähinnä ehkä suurin tuos on se markkinariski, mutta tällä hetkellä näyttäis ettei se heti kosahda. Mä en näe, että se tuotanto mitenkää räjähdysmäisesti kasvais, ku on niitä lopettajia ja sit pienet luomutilat on investoinu samaan aikaan kohtuudella.”

Kysyttäessä ihmisten kulutustottumuksista, moni haastateltu yrittäjä koki, että se ei vielä suoranaisesti ole vaikuttanut heidän yritystoimintaansa. Maidon kulutuksen vä-

henemisen kuitenkin uskottiin vaikuttavan jossain vaiheessa maidon hintaan. Lisäksi moni yrittäjä oli sitä mieltä, että toiminnan maitotiloilla on vastattava kuluttajien odotuksia.

”Se litran luomumaitopurkki, niin meidän tekemisen täytyy kokoajan vastata sen kuluttajan odotuksiin. Et me ollaan tehty, arvoja ne on nekin et vaik meil ei oo yhtää metsää nii me on tehty hakelämpökeskus. Me halutaan lämmittää puulla, ja mä uskon et se kuluttaja arvostaa sitä. Me on tehty tonne kosteikkoja vaik ei me saada siitä mitään. Me on koitettu hoitaa niinku ympäristöasiatki vimpan päälle. Ajatellaan sitä mitä se kuluttaja olettaa meidän tekevän ja ollaan sen arvosia. Ja hiukan kokoajan niinku etunojassa pitäis pystyä arvaamaan mitä se kuluttaja odottaa meiltä seuraavaksi. No nyt se varmaan odottaa sitä hiilineutraaliutta mutta se on lehmillä sit aika vaikee juttu siihen vastata.”

Osa yrityksistä oli hyvin avoimia kuluttajien suhteen ja julkaisi sosiaalisessa mediassa materiaalia yritystoiminnastaan sekä järjesti ”avointen ovien päiviä”. Kaikki yrittäjistä eivät olleet kiinnostuneita suorasta kuluttajamarkkinoinnista, vaan painottivat asioiden oikein tekemistä omassa ydinliiketoiminnassaan.

”Se ku hanskaa ny vaan tän tuotantopuolen ni se on täs ny se juttu ja parempi vaihtoehto. Tässä kuitenkin on mahdollisuuksia ny jonku mitakaavaan tuotantoon.”

Pari yrittäjää korostivat, että on tärkeää pyrkiä ennakoimaan mitä kuluttajat haluavat. Helpoksi he eivät kuitenkaan tätä kokeneet ja meneillään olevan kasvisperäisen ruokavalion suosion jatkumosta he olivat epävarmoja. Eräs haastateltu maitotilayrittäjä totesi tähän asti luottaneensa maidon kysyntään tärkeänä proteiininlähteenä. Tulevaisuuden näkymiin liittyen hän ei kuitenkaan osannut antaa vastausta. Hän uskoi, että maailmanlaajuisesti maidon kysyntä kasvaa, muttei nähnyt tällä olevan positiivisia vaikutuksia maidon hintaan Suomessa asti, sillä hinta- ja kustannustaso on täällä globaalisti verrattuna korkea.

”Tottakai jos me tiedettäis, että kysyntä edelleen kasvaa niin pitäis maitontuotantoa lisätä mut. Tohon täytyy melkein sanoa, että en tiedä. Tähän asti mä olen aika vahvasti uskonut maitoon. Koko meidän historian

ajan mä olen uskonut, että maito on semmonen tärke proteiinin lähde. Vege ja tämä keskustelu on toki tällä hetkellä kaikkein voimakainta tääl Suomessa ja Länsimaissa et kyllähän maailmanlaajuisesti maidon kysyntä edelleen kasvaa, mut ei se taas auta. Vaik sitä kysytään kuinka nii ei se tänne asti. Siel on koko ajan hintataso nyt jo neljänneksen alempi maidossa. Nii vaikka se hinta sielt hiukan nousis nii ei se sit oo meille riittävä kuitenkaa.”

Useampi yrittäjä koki, että luomumaitoa on saatava vientiin ulkomaille. Lisäksi tuotevalikoimaan toivottiin uusia tuotteita, kuten esimerkiksi luomujuustoja ja -jogurteja.

”Mutta sitä tuoterepertuaaria pitää saada, jotta eri meijerillä on erimaisia ja se painottuu kumminki noihin nestetuotteisiin. Varsinki juustois ja jogurteis on tosi huonosti, että jos johonki reissuun lähtee niin sielon niin huonosti noita evähiä mitä vois kävelles syödä että eikö se tuolla kaupungis oo ku ei keriiitä paikallaan syömään että olis jotaki eväitä mitä vois matkalla syödä.”

Moni yrittäjästä odotti alan vaikeutuvan tulevaisuudessa, kun maidon kysyntä Suomessa ja Länsimaissa laskee. Osa heistä kuitenkin uskoi, että luomumaito nostaa osuuttaan suhteessa tavanomaisen maidon kulutukseen. Joidenkin yrittäjien mukaan vapaan lehmän maito on osittain syönyt luomumaidon kulutusta. Jotkut taas olivat sitä mieltä, että osa luomusta kiinnostuneista kuluttajista on siirtynyt suoraan kasvisperäisiin tuotteisiin ja luopunut eläinkunnan tuotteista.

4.3 Resurssit

Erilaiset yhteistyöverkostot miellettiin monessa yrityksessä kasvinviljelyn ja koko yritystoiminnan kannalta keskeiseksi resurssiksi ja vahvuudeksi. Kaikissa yrityksissä hyödynnettiin koneurakoinnin eri palveluja. Lisäksi sadonkorjuuta sekä lannan luovutusta ja vastaanottoa toteutettiin monessa yrityksessä yhdessä lähialueen kasvinviljely- ja kotieläinrytysten kanssa.

”Tuo on ollu kauheen hyvin toimivaa tuo yhteistyötilojen kanssa tuo touhu. Siinä on mun mielestä kauheasti sitä työn ja riskin tasaamista kuitenkin. Se auttaa tosi paljon näis kaikis työhuipuis sitte ja menöö itellä sitte tai saa olla paljon köykääsempi ja halvempi kalusto. Sitte tuleehan siinä se tukiriskiki että jos on kauheasti itellä pinta-alaa paljon niin siinä ottaa aika kipiää ne tukien tippumiset sitte.”

Tilussuhteet nähtiin eri yrityksissä joko heikkoutena tai vahvuutena. Lohkokokoja ja etäisyyksiä pyritään parantamaan tilusjärjestelyillä. Peltojen kasvukunnossa nähtiin joka yrityksessä kehitettävää. Kasvukunnosta pidettiin huolta ojituksin ja kalkituksin. Satotaso etenkin nurmen viljelyssä pidettiin monessa yrityksessä heikkoutena. Eräässä yrityksessä kasvinviljelyn organisoinnin ja toteutuksen katsottiin olevan liikaa yksinomaan isännän vastuulla, mikä nähtiin merkittävänä riskinä ja heikkoutena esimerkiksi sairastapauksen sattuessa sesongin kynnyksellä. Lisäksi luomun edellyttämä laidunnuksen toteutus nähtiin muutamassa yrityksessä heikkoutena tai jopa rasitteena.

Maidontuotannon vahvuuksina nähtiin muutamassa yrityksessä eläinainees ja yrittäjien oma osaaminen.

”Meidän vahvuudet oikeestaan tässä on nämä kaksi ihmistä, jotka täs on yrittäjinä. Jotka tekee tunnollisesti työnsä. Meidän semmonen huolellisuus ja se on meidän vahvuus ja sitä kautta se sit tulee tuolta navetan tankista. Kaikkiin ongelmiin puututaan heti ja yritetään jo ennaltaehkäistä ja sitä kautta saadaan se työ sujuvaksi. Eläimet on terveitä ja

lypsää hyvin. Lääkäreitä ei tarvita eikä Honkajoen autoa, sit on maidontuotanto aika mukavaa.”

Rakennukset ja laitteet koettiin monessa yrityksessä vahvuudeksi maidontuotannon osalta. Näissä yrityksissä investoinnit rakennusten osalta on tehtynä, eikä yritysköön kasvattaminen lukeudu strategiaan suunnitelmiin. Kahdessa yrityksessä, joissa oli meneillään laajennussuunnitelmia, nykyiset rakennukset nähtiin heikkoutena. Yhdessä yrityksessä lypsykarjan tuotantorakennukset nähtiin vahvuutena, mutta vasikka- ja nuorkarjanavetat koettiin heikkoutena.

”Se on tuos maidontuotannos kantava linja tuo kustannustehokkuus. On menty halvois tilois ja halvoil panoksil ja näin, mutta se sitte tietysti voi olla myös se heikkouski, että ne tuotokset voi jäädä alemmas mitä ne vois olla. Sitte taas sitäki kautta, jos ne tilat ei oo iha presiis niin tulee se työvoimakustannus kuitenkin. Se on vähä plus miinus nolla, kohtuullinen keskitie ollu aluus ja kuitenkin tehny iha mukavasti.”

Taloudellisista resursseista pankkisuhteet mainittiin monen yrittäjän toimesta merkittävänä vahvuutena. Rahoituksen saanti on ollut perusedellytys yritystoiminnan kehittämiseksi ja yritysköön kasvulle.

”Ehkä toi suurin vahvuus on se, että pienistä lähtökohdista on saatu luotuu rahoittajiin valtava luottamus, että tota se on kai se suurin vahvuus. Se on kai se suurin vahvuus, että pankki antaa rahaa kuinka paljo vaan. Itte täytyy melkein jo sanoa, että ei, kun alkuun taas ei mennattu lainaa saada.”

”Hyvät pankkisuhteet on ollu kaiken a ja o. Että sieltä on luotettu ja oltu samalla aaltopituudella sitte aina että. Sehän on kuitenkin tosiasia, että niiden rahoilla tässä ny mällätään.”

Muutama yrittäjä kokee toisaalta suuren vieraan pääoman määrän ja velkaantuneisuuden oman yrityksensä keskeiseksi taloudelliseksi heikkoudeksi. Yksi heistä ilmaisi olevansa huolestunut lainojen korkojen noususta. Vieraan pääoman runsaasta käytöstä huolimatta yhdessä yrityksessä koettiin lainojen lyhennyskyvyn ja ylipäättään maksuvalmiuden olevan hyvä. Kahdessa yrityksessä vieraan työvoiman

määrän ja työkustannuksen katsotaan olevan lehmämäärään verrattuna korkea. Nuoren viljelijän status ja sen tuomat etuisuudet investointiavustuksiin koettiin yhdessä yrityksessä kannustimena kehittää ja kasvattaa yritystoimintaa. Maksuvalmiuden ylläpito koettiin muutamassa yrityksessä heikkoutena.

”No se on jatkuvaa kasvua ollu kokoajan, nii siinä helposti tulee niitä hetkiä, että kassa piiputtaa. Ku ei oo sitte joka naksahduksesta pankis käymäs. Että ei oo sellasta, että ois tasaasena niinku monta vuotta tai edes vuodenki. Aina tulee jotaki mitä pitää uusia tavallaansa pakosta tai muuten vaan haluaa kehittää.”

”Sitte tietysti ei oo ollu mitää sellasta puskuria, ku on kahden käden kans lähteny. Niin on ollu vähä sellanen tuota niin niin riskipitosta tämä toiminta viime vuosina ku ei oo ollu mitää puskuria eikä oo keretty keräämään. Pysyypähän mieli virkiänä, ku on kaikki kiinni ja se on tietysti vähä että jos kunnolla sakkaa ni johonaki kohtaa että onko sellasta sietokykyä, jos tulee todella paskoja vuosia jostaki.”

Yksinyrittäminen koettiin eräässä yrityksessä sekä vahvuudeksi että heikkoudeksi. Yhteistoiminnalla vastuuta ja osaamista saadaan jaettua eri osa-alueille yrittäjien sekä työntekijöiden kesken, ja kuolemantapauksen tai vakavan sairastumisen satuessa yritystoiminta ei pysähdy. Yhteisyrittäjyys edellyttää yrittäjiltä hyvää henkilö-kemiaa.

”Niii no se on se plus miinus nolla niin tarvittavat päätökset tulee aika nopeaa, ku täs on yksin. Että välillä jopa alle kymmenen sekunnin. Se on moneski asias sellanen nopea reagointi kova juttu, mutta se on tietysti, että jos meikälääsen pää putoaa tai jollaki lailla vihannekseksi pääsee niin se rupiaa haittamaan aika montaa asiaa täällä tilalla.”

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää mitkä ovat luomumaitotilayritysten taustalla vaikuttavat arvot, mitä tavoitteita heillä on yrittäjinä ja mitä mahdollisuuksia ja haasteita yrittäjät näkivät luomumaidontuotannossa. Opinnäytetyössä selvitettiin myös mitkä ovat luomumaitotilayritysten keskeisiä vahvuuksia ja heikkouksia. Lisäksi yhtenä tutkimuskysymyksenä oli, miksi luomumaidontuotanto on kasvanut merkittäväksi tuotantomuodoksi juuri Etelä-Pohjanmaan alueella. Opinnäytetyöhön haastateltiin seitsemän luomumaitotilayritystä, joista viisi sijaitsi Etelä-Pohjanmaalla ja kaksi Varsinais-Suomessa. Maitotilayritysten koko vaihteli 70-350 lypsylehmän välillä.

Kaikki haastateltavat yrittäjät kokivat vastuullisuuden ja eläinten hyvinvoinnin keskeiksi arvoikseen yritystoiminnassaan. Luomumaitotilayrittäjien mukaan tuotannon on vastattava kuluttajien odotuksiin, jotta maitotuotteet päätyisivät jatkossakin kuluttajien ruokapöytiin. Yli puolet haastateltavista luomumaitotilayrittäjistä ilmaisi selkeästi taustalla olevan talousnäkökulman, että yritystoiminnan on tuotettava yrittäjälle voittoa. Kuitenkin vain yksi haastateltavista mainitsi tämän olevan yrityksensä keskeisin arvo.

Kaikki haastateltavat olivat asettaneet yritystoiminnalleen tavoitteita. Muutamalla yrittäjällä tavoitteet rajoittuivat lähinnä tehokkuustavoitteisiin, jotka liittyivät maidon keskituotoksen ja peltojen satotasojen nostamiseen. Tehokkuustavoitteiden toteuttamiselle ei ollut määritelty selkeää aikaikkunaa. Kahdella yrityskokoaan kasvattavalla yrityksellä oli selkeät tavoitteet ja aikaikkunat tavoitteiden toteuttamiselle. Varsinaiset rakennusinvestoinnit oli aloitettu ja lisäpeltoa oli hankittu tulevaa kasvavaa eläinmäärää ajatellen. Kaksi haastateltavaa yritystä olivat siinä elinkaaren vaiheessa, että he kokivat saavuttaneensa yritykselleen asettamansa tavoitteet ja tämänhetkiset tavoitteet koskivat oman terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitämistä eläköitymisen lähestyessä.

Luomutuotanto on kasvanut Etelä-Pohjanmaan alueella monestakin syystä. Isot maitotilayritykset ovat etujoukossa siirtyneet luomutuotantoon ja menestyneet, mikä on kannustanut muita kotieläin- sekä kasvinviljely-yrittäjiä siirtymään luomutuotan-

toon. Lisäksi alueella on ollut voimakasta kannustusta luomutuotantoa kohtaan neuvonnan sekä ELY-keskuksen toimesta jo vuosien ajan. Tällä hetkellä alueella vallitsee laajat synergiaedut luomun harjoittamiselle niin kotieläin- kuin kasvinviljely-yrityksen näkökulmasta. Varsinaissuomalaiset luomumaitotilayrittäjät kokivat toiminta-alueensa soveltuvan yhtä lailla luomutuotantoon, vaikka tuotantomuoto ei alueella ole kasvanut yhtä merkittäväksi kuin Etelä-Pohjanmaalla. Molemmissa maakunnissa yhteistyö muiden maatalousyritysten kanssa nähtiin keskeisenä voimavarana, mikä on nykypäivänä vahvistanut luomutuotannon laajuutta.

Haastateltavat yrittäjät uskoivat tuleviin maataloustukileikkauksiin. Leikkausten nähtiin kohdentuvan lähitulevaisuudessa lisätoimenpiteisiin, eikä niinkään perustukeen ja luomutukeen. Pitkällä aikavälillä tukien kuitenkin uskottiin tippuvan yhä enemmässä määrin ja markkinaohjautuvuuden kasvavan. Osa yrittäjistä uskoi tukileikkausten vaikuttavan pellon ostohintaan, vuokratasoihin sekä saatavuuteen luomumaitotilayrittäjän kannalta positiivisesti. Yrittäjät aikoivat reagoida mahdollisiin leikkauksiin tuottavuutta parantamalla ja yksikkökustannuksia alentamalla. Selkeitä toimenpiteitä sille, miten he sen tekisivät, ei osattu haastattelutilanteessa kertoa.

Kaikki haastateltavat hankkivat runsaasti tietoa toimintaympäristöstä ja kokivat sen helpoksi nykypäivänä. Tietoa hankittiin eri mediakanavoista, kuten ammattilehdistä ja sosiaalisesta mediasta sekä yrittäjäverkostosta. Sosiaalisesta mediasta keskusteltaessa merkittäväksi huomioitavaksi asiaksi nousi lähdekriittisyys – tietoa on tarjolla paljon, mutta sitä pitää osata suodattaa. Yrittäjäverkostosta saatavaa tietoa oli haastateltavien mukaan tärkeää peilata omaan yritystoimintaan ja tehdä omat johtopäätökset, soveltuvatko erilaiset toimintamallit omaan yritykseen. Meijerit ja neuvontajärjestöt nähtiin myös yhtenä merkittävänä tiedonhankintakanavana.

Kaikki haastateltavat yrittäjät pitivät byrokratiaa ja luomun muuttuvia ja tulkinnanvaraisia säädöksiä yhtenä haasteena. Luomumaidontuotannon haasteet liittyivät haastateltujen mukaan pitkälti kotieläin- ja kasvintuotantoprosesseihin. Yksi haastateltava piti luomun markkinariskiä yhtenä haasteena – hänen mukaansa maidon hinta tulee jatkossa kaventumaan lähemmäs tavanomaista. Luomumaitotilayrittäjät näkivät kaiken kaikkiaan luomukasvinviljelyssä sekä -kotieläintuotannossa enemmän haasteita kuin mahdollisuuksia. Haasteita ei kuitenkaan nähty ylitsepääsemät-

töminä, vaan niihin haettiin aktiivisesti ratkaisua. Maidon luomulisä ja peltojen korkeampi tukitaso riittivät toistaiseksi motivoimaan yrittäjiä kohtaamaan luomutuotannon sisältämät haasteet. Tavanomaista tuotantoa korkeamman tukitason ja maidon hinnan lisäksi luomun mahdollisuuksiksi koettiin tuotantoketjun vastuullisuus ja kuluttajaystävällisyys.

Kaikki haastateltavat kokivat, ettei kuluttajatottumukset ole ainakaan vielä vaikuttaneet heidän yritystoimintaansa, sillä tuotannon vastuullisuus koettiin jo yrittäjien itse asettamaksi arvoksi, joka ohjasi toimintaa. Lisäksi ulkopuolelta tulevat säädökset ohjaavat toimintaa koko ajan kuluttajaystävällisemmäksi vastuullisuuden, puhtauden ja hyvinvoinnin osalta. Haastateltavat suhtautuivat luomumaidontuotannon tulevaisuuden näkyymiin vaihtelevasti. Moni haastateltava uskoi luomumaidon kysynnän kasvavan tulevaisuudessa, vaikka maidon kulutus onkin ollut laskussa. Kasvisruokatrendi nähtiin yhtenä uhkana markkinoita ajatellen. Siitä huolimatta moni yrittäjä oli yhä valmis investoimaan maidontuotantoon.

Nyky aikaista teknologiaa mukailevat rakennukset, koneet ja laitteet koettiin monessa yrityksessä vahvuudeksi. Yhdessä yrityksessä rakennukset koettiin heikkoudeksi ja yksi haastateltu taas ei halunnut sitoa liikaa pääomaa teknologiaan, vaan koki ne lisävaivaksi huoltokohteiden muodossa. Tilussuhteet koettiin monessa eteläpohjalaisessa yrityksessä vahvuudeksi. Varsinais-Suomessa tiestön ja asutuksen koettiin asettavan rajoitteita tilussuhteiden parantamiselle. Useimmat yrittäjät kokivat eläinaineksen vahvuudeksi, mutta sitä haluttiin parantaa jatkuvasti jalostuksen kehittyessä. Huomioitavaa oli, että vain yhdessä yrityksessä oma osaaminen koettiin koko yritystoiminnan kannalta keskeiseksi vahvuudeksi. Hyvät pankkisuhteet ja rahoituksen saatavuus koettiin merkittävimmäksi taloudelliseksi vahvuudeksi. Toinen esiin noussut taloudellinen vahvuus oli hyvä lainojen lyhennyskyky. Muutama haastateltu koki maksuvalmiuden ylläpitämisen omaksi heikkoudeksi. Yritystoiminnan kaatuminen yrittäjän oman terveyden heikentyessä koettiin yhdessä yrityksessä keskeisimmäksi taloudelliseksi heikkoudeksi, sillä koko yritystoiminta ja päätöksenteko oli ainoastaan yhden ihmisen vastuulla.

Opinnäytetyössä tutkimuskysymyksiin saatiin vastaukset. Tässä opinnäytetyössä haastateltujen määrä on murto-osa kaikista luomumaitotilayrittäjistä, joten se ei anna kattavaa kokonaiskuvaa luomumaitotilayrityksistä. Opinnäytetyössä saatua

tietoa on helppo peilata omaan yritystoimintaan ja se on verrattavissa isoon osaan luomumaitotilayrityksiä.

Opinnäytetyön tuloksissa havaittiin paljon yhtäläisyyksiä Kokonaisvaltaisella johtamisella kannattavuutta maidontuotantoon -hankkeeseen, jossa Närvä ym. (2019, 52–117) kertoivat maitotilayrittäjien ajattelevan strategisesti, mutta huomio on ollut yrittäjillä operatiivisissa toimissa. Tämä tuli ilmi myös opinnäytetyön yrittäjähaastatteluissa. Tavoitteet painottuivat pääsääntöisesti operatiivisiin toimiin, vaikka osa yrittäjistä ajatteli strategisesti ja heillä oli strategista näkemystä. Pitkän aikavälin suunnittelua ei ollut tehty, eikä osa kokenut tätä oleelliseksi. Pisimmät suunnitelmat ulottuivat viiden vuoden päähän. Investointien osalta oli asetettu erilaisia tavoitteita ja monivuotisia hankkeita oli jo laitettu käyntiin haastatteluja tehdessä.

Luomumaitotilayrittäjien resurssit vaihtelivat yrityskohtaisesti. Yhteistyö koettiin keskeiseksi vahvuudeksi, millä parannetaan tuottavuutta ja kannattavuutta. Yhteistyön lisäksi keskeisinä kannattavuustekijöinä yrittäjät näkivät luomussa tavanomaista korkeamman maidon tilityshinnan ja luomutuotannon tukitason. Luomumaitotilayrittäjät olivat kaikki innovatiivisia sekä valmiita kehittämään toimintaansa, hankkiakseen kilpailuetua muihin luomumaitoyrittäjiin nähden.

LÄHTEET

- Alueittainen maidontuotanto. 15.3.2019. [Verkkosivu]. Helsinki: Luonnonvarakeskus. 2018. [Viitattu 8.10.2019]. Saatavana: <https://stat.luke.fi/alueittainen-maidontuotanto>
- Alustavat pinta-alamuutokset v.2019 C1-C2 euroa/ha. 29.4.2019. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Ruokavirasto. [Viitattu 18.12.2019]. Saatavana: <http://www.kviisi.fi/attachments/article/497/Peltomuutokset%202019.pdf>
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. os. uud. p. Helsinki: Tammi.
- Jansik, C., Knuutila, M., Koikkalainen, K., Koivisto, A., Korttesmaa, T., Latukka, A., Latvala, T., Miettinen, A., Mäkinen, H., Niemi, J., Niemi, J., Niskanen, O., Ovaska, S. & Väre, M. 2019. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 36/2019. Teoksessa: Niemi, J. & Väre, M. (toim.) Suomen maa- ja elintarviketalous 2019. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Luonnonvarakeskus. [Viitattu 25.10.2019]. Saatavana: https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/544348/luke-luobio_36_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Johansson, A., Leskinen, U-M., Suutarla, M., Tuominen, P. & Turunen, U. Luonnonmukaisen maidontuotannon hyvät toimintatavat. (toim.) ProAgria 2015. [Verkkajulkaisu]. Vantaa: ProAgria Keskusten Liitto ry. [Viitattu 25.11.2019]. Saatavana: https://www.proagria.fi/sites/default/files/attachment/luonnonmukaisen_maidontuotannon_hyvät_toimintatavat_0.pdf
- Luomuliitto vaatii, että uusia luomusitoumuksia tehdään myös 2019. 19.11.2018. [Verkkosivu]. Helsinki: Luomuliitto ry. [Viitattu 19.11.2019]. Saatavana: <http://www.luomuliitto.fi/luomuliitto-vaatii-etta-uusia-luomusitoumuksia-tehdaan-myos-2019/>
- Luomun tuotannon ja kulutuksen kehityksestä Suomessa kertovat keskeiset tilastot kerätään vuosittain julkaistavaan Luomu Suomessa -koosteeseen. Luomu Suomessa 2018. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Kauniainen: ProLuomu. [Viitattu 19.11.2019]. Saatavana: <https://proluomu.fi/material/materiaalit/luomu-suomessa-tilastot/>
- Luonnonmukainen tuotanto 1. Yleiset ja kasvintuotannon ehdot. 2018. [Verkkajulkaisu]. 7. painos. [Viitattu 25.11.2019]. Helsinki: Ruokavirasto. Saatavana: https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/tietoa-meista/asiointi/oppaat-ja-lomakkeet/yritykset/luomun-lomakkeet/luomutuotannon-ohjeet/eviran_ohje_18219_7_fi_050718.pdf

- Luonnonvarakeskuksen tilastotietokanta (Luke). 2019. Maidon tuottajahinnat 2013 – 2018. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Luonnonvarakeskus. [Viitattu 24.10.2019]. Saatavana: http://statdb.luke.fi/PXWeb/pxweb/fi/LUKE/LUKE__02%20Maatalous__06%20Talous__02%20Maataloustuotteiden%20tuottajahinnat/02_Tuottajahinnat_Maito_v.px/table/tableViewLayout1/?rxid=001bc7da-70f4-47c4-a6c2-c9100d8b50db
- Maito- ja maitotuotetilasto, vuosi 2018. 22.2.2019. [Verkkosivu]. Helsinki: Luonnonvarakeskus. [Viitattu 8.10.2019]. Saatavana: https://stat.luke.fi/maito-ja-maitotuotetilasto-vuosi-2018_fi
- Närvä, M., Rajakorpi, J., Ryhänen, M. & Tuuri, H. 2012. Maatalouspolitiikka. Teoksessa: Laitila, E. & Ryhänen, M. (toim.) Yhteistyö ja resurssit maitotiloilla. Seinäjoki: Seinäjoen Ammattikorkeakoulu Oy. Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja. B. Raportteja ja selvityksiä. 59. [Viitattu 25.10.2019]. Saatavana: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/47837/B59.pdf;jsessionid=3D4777A66C60D5214A8B63776E472CE3?sequence=2>
- Närvä, M., Rajakorpi, J., Ryhänen, M. & Sipiläinen, T. 2019. Teoksessa: Närvä, M. & Ryhänen, M. (toim.) Kokonaisvaltaisella johtamisella kannattavuutta maidontuotantoon. Seinäjoki: Seinäjoen Ammattikorkeakoulu Oy. Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja A. Tutkimuksia 31. [Viitattu 30.3.2020]. Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/170476/A31_Ryh%c3%a4nen_N%c3%a4rv%c3%a4_low.pdf?sequence=5&isAllowed=y
- Otantaan perustuvat eläinsuojelutarkastukset ja täydentävien ehtojen eläinten hyvinvointivalvonta. (Ruokavirasto). 2018. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Ruokavirasto. [Viitattu 18.12.2019]. Saatavana: <https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/tietoa-meista/asiointi/oppaat-ja-lomakkeet/viljelijat/tuet-ja-rahoitus/valvonta/elainten-hyvinvoinnin-valvontaohje.pdf>
- Ryhänen, M., Rajakorpi, J., Närvä, M., Sipiläinen, T. 2019. Kokonaisvaltaisen johtamisen malli. Teoksessa: Ryhänen, M. & Närvä, M. (toim.) Kokonaisvaltaisella johtamisella kannattavuutta maidontuotantoon. [Verkkajulkaisu]. Seinäjoki: Seinäjoen Ammattikorkeakoulu Oy. Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja A. Tutkimuksia 31. 119–165. Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/170476/A31_Ryh%C3%A4nen_N%C3%A4rv%C3%A4_low.pdf?sequence=5&isAllowed=y
- Schulman, N., Rinne, M., Mäkiyuokko, H., Vanhatalo, A., Rajala-Schultz, P., Wahlroos, H. & Ryhänen, M. 2018. Maailman halutuinta maitoa Suomesta. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Luonnonvarakeskus. [Viitattu 25.10.2019]. Saatavana: http://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/542539/luke-luobio_39_2018.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Sipiläinen, T. & Ryhänen, M. 2018. Maatalousyrityksen johtaminen. [Verkköjulkaisu]. Teoksessa: Ryhänen, M. & Sipiläinen, T. (toim.) Maatalousyrityksen johtaminen ja toiminnan kehittäminen. Tuotannon suunnittelu strategisen johtamisen tukena. Helsinki: Tempest Oy. 10–11, 19–20, 42–45, 144 [Viitattu 12.11.2019]. Saatavana: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/228594/OPPIKIRJA_Ryh%C3%A4nen%26Sipil%C3%A4inen.pdf?sequence=3&isAllowed=y

LIITTEET

Liite 1. Maitotilayrityksen taustatietolomake

Liite 2. Haastattelukysymykset

LIITE 1 Maitotilayrityksen taustatietolomake

Lehmämäärä kpl

Keskituotos kg/vuosi

Peltoala, oma ha Peltoala, vuokrattu ha Sopimuspeltoa ha

Maitotilayrittäjän ikä vuotta

Maitotilayrittäjän koulutus:

Maitotilayrityksen työllistävyys

Maitotilayrittäjät päätoiminen hlö sivutoiminen hlö

Muut perheenjäsenet päätoiminen hlö sivutoiminen hlö

Palkattu työvoima päätoiminen hlö sivutoiminen hlö

Maitotilayrityksen muut tuotannonhaarat:

Maitotilayrityksen muu yritystoiminta:

LIITE 2 Haastattelukysymykset

Mikä sai teidät ryhtymään luomumaitotilayrittäjiksi?

Mitä arvoja teillä on luomumaitotilayrittäjänä?

Mitä tavoitteita teillä on luomumaitotilayrittäjänä?

Minkä takia teidän mielestä luomumaidontuotanto on kasvanut juuri Etelä-Pohjanmaalla? /
Minkälaiset edellytykset luomumaidontuotannolle on Varsinais-Suomessa?

Miten pellon saatavuus on vaikuttanut yrityksenne kehittämiseen?

Miten reagoitte mahdolliseen tukien tippumiseen tulevaisuudessa?

Miten ja mistä hankitte tietoa toimintaympäristöön liittyen?

Mitä mahdollisuuksia/haasteita luomutuotanto tuo kasvinviljelyyn?

Mitä mahdollisuuksia/haasteita luomutuotanto tuo kotieläintuotantoon?

Mitkä ovat vahvuuksianne/heikkouksianne kasvinviljelyssä?

Mitkä ovat vahvuuksianne/heikkouksianne maidontuotannossa?

Mitkä ovat taloudellisia vahvuuksianne/heikkouksianne?

Ovatko ihmisten kulutustottumukset vaikuttaneet yrityksenne toimintatapoihin?